

Interviu cu profesorul Septimiu Chelcea realizat de

Mihai Dinu Gheorghiu

(Versiunea integrală a interviului, publicat în revista

Psihologia Socială nr. 35 (I)/ 2015, pp. 11 - 31)

Sociolog din tată-n fiu

Mihai Dinu Gheorghiu: *Încep cu prima întrebare a primului capitol: faceți parte dintr-o dinastie de sociologi; sunteți fiu de socioetnolog și tată de sociolog-antropolog, dumneavoastra fiind psihosociolog. În ce măsură sunteți un moștenitor și în ce măsură sunteți moștenit în profesia dumneavoastră?*

Septimiu Chelcea: Moștenitor sunt în mod sigur, moștenit am mari îndoieli. Dacă vă uitați pe biroul meu veți vedea că lângă laptop este fotografia lui Ion Chelcea, împreună cu Petre Țuțea, sunt doi prieteni la o vârstă înaintată: au fost colegi de școală primară, au făcut liceul împreună și la Universitatea din Cluj, în tinerețe au fost tot împreună. Când scriu ceva destinat publicării mă uit la fotografia respectivă și mă întreb ce-ar zice tatăl meu dacă ar citi ce am scris. Cred că asta spune ceva despre filiația Ion Chelcea – Septimiu Chelcea. După dispariția lui Ion Chelcea am publicat vreo trei patru manuscrise, cărți, lucrări pe care nu le-a putut tipări în perioada de dinainte de Decembrie '89. Cred că și asta spune ceva despre prețuirea pe care o port amintirii tatălui meu. Cât privește moștenirea, nu știu dacă are ce să moștenească fiul meu de la mine, el s-a depărtat mult de modul meu de a gândi, de modul meu de a vedea lucrurile. Mi-a spus într-o zi, mai în glumă sau mai în serios: „Tata, publică tot ce ai, să nu lași nimic, pentru că eu n-am să...”.

M.D.G. : *Pe mine să nu contezi...*

S.C.: Pe mine să nu contezi. Sigur că mă bucură foarte mult că, uneori, mă întâlnesc cu persoane care îmi zic: „Aaa... Chelcea, Chelcea, da... Am citit o cartea de-a dumneavoastră publicată în 1944, credeam că sunteți mai bătrân”. „Domnule, acela e tatăl meu!”. Mă întâlnesc cu altcineva care îmi zice: „Așa în vârstă sunteți, că am citit o carte de Chelcea”. „Ăla este fiul meu!”. Sigur, m-aș bucura să întâlnesc pe cineva care să-mi spună: „Chiar dumneavoastră sunteți autorul cărții...”.

M.D.G.: *Mai sunt unii care știu, totuși, să vă deosebească. Aș vrea să-mi spuneți ce vi se pare semnificativ din istoria familială.*

S.C.: Bunicii din partea tatălui erau țărani.

M.D.G.: *Din ce zonă?*

S.C.: Din zona Câmpulung Muscel, comuna Boteni. De altfel, mă laud acum, în comuna Boteni, Școala Primară poartă numele „Petre Țuțea”, iar Muzeul satului, numele Prof. Ion Chelcea. Bunicii mei erau țărani liberi, moșneni sau răzeși. Tatăl meu spunea că titlul lui de noblete a fost acela de „fiu de moșnean”, de țăran liber. Spre sfârșitul Primului Război Mondial, tatăl meu a pornit cu armata care se retrăgea în Moldova. Aș zice eu, o adevărată epopee.

M.D.G.: *În ce an era născut?*

S.C.: Tatăl meu s-a născut în 1902, în comuna Boteni din fostul județ Muscel. La vârsta de 17-18 ani a plecat din sat. Îmi spunea că s-a luat după armata care se retrăgea în Moldova și că, pe drum, și-a pierdut o opincă în noroi. A continuat să meargă, încălțat și descălțat în același timp. A ajuns la Roman. A fost copil de trupă. După multe neazuri, a trebuit să se întrețină singur, a terminat la Brașov Liceul „Andrei Șaguna”. A fost chiar sergent de stradă, a dat meditații... Asta știu din povestirile tatălui meu. Sigur, am și amintiri din comuna Boteni, pentru că, de multe ori, vara mergeam acolo și stăteam până începea școala. Și din partea mamei, amintirile îmi sunt, de asemenea, vii. Bunicul era preot în comuna Voinești, județul Muscel. În prezent, localitatea Voinești-Lerești este vestită pentru turismul rural. Bunicii din partea mamei au avut unsprezece copii, dintre care nouă fete și doi băieți. Aveau o situație materială foarte bună, comparativ cu bunicii din partea tatei, neștiutori de carte, strâmtorați, averea lor fiind un băiat, două fete și două hectare de pământ arabil. Tot așa, în perioada copilăriei mergeam acolo, la Voinești, cam toți nepoții. Eram uneori cinci-șase copii de aceeași vârstă, ne strângeam în jurul unui blid mare, pus în mijlocul bucătăriei pe un scaun rotund, și ne băteam cu lingurile de lemn, mâncând lapte cu mămăligă sau cu colivă. Preotul Gheorghe Mușetescu a fost o figură proeminentă în Muscel. La inițiativa lui s-a ridicat Căminul cultural din Voinești. Bunica, Paraschiva, era casnică. Acum îmi dau seama că a fost o diferență, aș zice eu, cel puțin sub raport economic între tatăl meu și mama mea. Era și o diferență de vârstă destul de mare, de 10 sau 11 ani. Mama mea urmasă numai liceul. A fost casnică. S-a sacrificat pentru familie, pentru a fi și noi „în rândul lumii”. Numai ea știe cum s-a chinuit. A murit la 62 de ani, după o lungă și grea suferință. Îmi amintesc de copilărie, de comunele Boteni și Voinești, de lumea rurală. Simt să spun că, de multe ori, mă gândesc că e păcat că m-am născut în București, ar fi trebuit să mă nasc undeva în zona Câmpulung Muscel, pentru că există triumphiul Câmpulung – Brașov - Sibiu, inima țării.

M.D.G.: *Mă rog, moldovenii au alte pretenții în privința asta. Aș vrea să vă întreb în legătură cu tatăl dumneavoastră. Ați scris ceva în „Viața cotidiană în comunism”¹. Știu că a avut o carieră didactică întreruptă. Care a fost cariera profesională a tatălui dvs.? Ce rupturi au existat și cum ați intrat dvs. în succesiune în raport cu parcursul lui profesional ?*

S.C.: Tatăl meu a absolvit Facultatea de Filozofie de la Universitatea din Cluj în 1934. Și-a dat doctoratul în Filozofie, disciplina Etnografie, ca principală, și disciplina Sociologie, ca secundară.

¹ Septimiu Chelcea, Oficializarea reprezentării private a propriei vieți. Studiu de caz: dosarul de cadre al unui profesor universitar, 1950-1965, în Adrian Neculau (coord.), *Viața cotidiană în comunism*, Editura Polirom, Iași, 2004, pp. 118-131.

M.D.G.: *Exact ca dvs. filozofie, în principal, și, secundar, sociologie. În ce an?*

S.C.: Nu aş putea spune cu exactitate, cred că în 1939. Îmi povestea tatăl meu că este primul care și-a luat doctoratul în Etnografie, în România, sub conducerea unui mare etnograf, profesorul Romulus Vuia, întemeietorul primului muzeu în aer liber din țară, la Cluj, care îi poartă numele – Parcul Etnografic Național „Romulus Vuia”. Acesta își suținuse doctoratul în Germania. Tatăl meu prețuia titlul de *Philosophiae Doctores*, dar se mândrea cu faptul că din comisia de doctorat a făcut parte și Lucian Blaga. Ion Chelcea a rămas preparator și, apoi, șef de lucrări la Catedra de Etnografie, condusă de Romulus Vuia. Odată cu Dictatul de la Viena, în 1940, tatăl meu, împreună cu familia, a trebuit să se mute, să lichideze tot ce avea în Cluj. Acolo s-au născut cele două surori ale mele, Ligia și Maria. Părinții aveau la Cluj o casă foarte frumoasă, cu grădină – îmi povestea mama. Au abandonat totul. Și-au încărcat lucrurile într-un vagon și au ajuns în București. A trebuit să găsească o locuință. De închiriat nu putea închiria, pentru că avea copii mici și era foarte greu să te primească cineva cu chirie. Au cumpărat o casă amărâtă, cu cișmea în curte și cu câțiva chiriași, fiecare locuind în câte o cameră. În dosarul de cadre apărea că părinții mei erau proprietari. Din partea chiriașilor am îndurat multe neplăceri. Unul dintre chiriași, zugrav, membru de partid, lucra pe șantierul de la ”Casa Scântei”, i-a dat pe părinții mei în judecată, acuzându-i că ne pune pe noi, copiii, să jucăm jocuri naționale în fața ușii lui, că el după ce vine de la muncă nu se poate odihni. O minciună sfruntată. Nu am știut și nici acum nu știu să joc sârba sau brâul. Ne-a salvat mama unui coleg de școală, avocată de mare clasă, care ne-a apărat fără să-i plătim nimic. Nici nu prea aveam de unde. Cu acest coleg corespundez și astăzi. Trăiește în Canada. În sfârșit, așa m-am născut eu în București. Sunt bucureștean get-beget. La București, tatăl meu a lucrat la Institutul Național de Statistică începând din 1940. După aceea s-a organizat un concurs pentru ocuparea unui post didactic de conferențiar de etnografie Universitatea din Iași.

M.D.G.: *În ce an?*

S.C.: Cred că în 1943 sau 1944. Deși era în timpul războiului, a organizat la Universitatea din Iași, în cadrul Facultății de Științe, la Catedra de Geografie, un muzeu de etnografie, care a devenit mai târziu ”Muzeul Etnografic al Moldovei”. Era conferențiar și s-a întâmpat... Dar, mai întâi, vreau să vă spun că de la Cluj a trebuit să fugă pur și simplu, frica hortiștilor. Fiind etnograf, eu nu cred că există un profesionist autentic care să nu-și iubească obiectul de studiu; ori, pentru profesia de etnograf, cultura românească reprezintă obiectul de studiu. Și asta nu a putut fi iertată de către hortiști; de asta a trebuit să fugă din Ardeal. Tot de aici, din iubirea de *Neam și Țară* – este titlul unei cărți pe care a publicat-o în 1940 –, i s-a tras un alt necaz, dacă vreți ni s-a tras la toată familia. Prin anii '50, la un seminar a discutat despre sărbătorile tradiționale religioase ale poporului român, sărbători care factor contributor la identitatea românilor, un „*identifițial*”. Era în preajma Crăciunului. În perioada respectivă colindatul era interzis. Dvs. nu ați prins această etapă.

M.D.G.: *Am auzit, sigur.*

S.C.: Eu am trăit momentele acestea. Am mers să colind pe aici, prin București, dar nu din motive religioase, ci pur și simplu din motive economice, pentru că tatăl meu devenise șomer... La Iași s-a întâmpat așa că unul dintre studenții „revoluționari comuniști” a făcut un denunț. A reclamat că tov. Ion Chelcea a pus în discuție importanța sărbătorilor religioase, ceea ce a creat o

atmosferă nesănătoasă în rândul studenților, drept pentru care s-a pornit o anchetă și, din aproape în aproape, Ion Chelcea a fost declarat naționalist și a fost scos din învățământul universitar – „epurat”, cum se spunea prin anii 1950. A rămas însă la Iași ca director al Muzeului Etnografic, pe care îl înființase. În 1951. Foarte interesant: după Decembrie 1989 tocmai se discuta la Tv despre preoți, de pedofilie și nu mai știu despre ce.... Încercînd să conectez cursul de Psihologie socială la actualitate, am întrebat studenții ce părere au despre aceste probleme. Unul dintre studenți, membru al Asociației Studenților Creștini (Ortodocși) din Universitatea din București, „revoluționar anticomunist”, m-a reclamat că am pus în discuție credința religioasă. Am zâmbit: tatăl meu a fost dat afară din cauză că a apărat credința religioasă și acum era rândul meu să fiu înlăturat din învățământ pentru că am denigrat credința religioasă. Se întâmplă astfel de lucruri. Datorită acestui fapt, după Decembrie 1989 le-am spus studenților că multe lucruri aș vrea să nu se mai întâmple în România și în universități. Dar întâi și întâi, aș vrea ca profesorii să nu mai fie forțați să dea note informative despre studenți și nici studenții să nu-și mai denunțe profesorii pentru „crime politice”. Asta era situația înainte de 1989. Așa ceva nu aș mai vrea să se mai întâmple. Sigur că unii studenți se uitau la mine cruciș, întrebându-se, probabil, ce este cu mine, ce vreau să spun. Nu aveam cum să le relatez povestea cu reclamațiile. După aceea tatăl meu a fost pensionat forțat, la vârsta de 55 de ani, de la Muzeul Etnografic. A fost dat afară. A venit în București.

M.D.G.: *Spuneți că a fost șomer...*

S.C.: Un an sau doi nu a avut serviciu. A fost iarăși foarte greu pentru întreaga familie. Nu știu dacă asta este foarte important.

M.D.G.: *Dacă vreți spuneți...*

S.C.: Îmi aduc aminte că ne-a fost foarte greu pentru toată familia. Ca să avem de mâncare, creșteam un porc, să-l tăiem de Crăciun, să avem peste iarnă. Vara, sarcina mea era să merg pe malul Dâmboviței (când nu era regularizat cursul Dâmboviței) și să adun iarbă pentru porci. Apoi tatăl meu s-a angajat la ”Muzeul Statului” din București, mai întâi în calitate de ghid, cea mai de jos treaptă din schema de funcții. Îmi povestea ce a trebuit să suporte și aici, chiar din partea unor foști colegi din echipele lui Dimitrie Gusti. Nu are rost să povestesc despre tot ceea ce s-a întâmplat acolo. Totuși, nu aș vrea să trec peste o poveste. S-a anunțat vizitarea muzeului de către Petru Groza, prim-ministru al „guvernului de largă concentrație democratică” – cum se spunea. În acea zi, tatăl meu era de serviciu. Directorul, Gheorghe Focșa, era plecat din țară. În timp ce tatăl meu, cu destulă emoție, dădea explicații în legătură cu gospodăriile țărănești din muzeu, unul dintre ofițerii care asigură paza prim-ministrului s-a ghemuit, în spatele lui. Petru Groza l-a împins peste ofițerul ghemuit. A făcut mare haz. Ion Chelcea s-a dezechilibrat, dar n-a căzut. Cred că asta a fost formula lui de supraviețuire. După un timp, a ajuns șef de sector la Muzeul Satului. A adus gospodării din Nereju, din Năruja, a făcut cercetări pe Valea Bistriței. În revista muzeului a și publicat cercetările de pe Valea Bistriței, a colaborat la revistele altor muzee etnografice din țară. Mult timp i-a fost interzisă colaborarea la revistele și ziarele centrale.

Tatăl meu avea o calitate extraordinară, aceea de a intra în vorbă cu țaranii. Nici nu intra bine în casă că vedea ce ar fi bun pentru muzeu, ce s-ar putea achiziționa. Îmi povestea că odată cotrobăia în podul unei case din Vrancea, evident, cu acordul proprietarului, și a auzit-o pe femeia

gospodarului, care umbla prin curte de colo până colo, spunând: „Fir-ați să fiți... întâi ne-ați luat lucrurile noi, iar acum ați venit să ne luați și lucrurile vechi”. Se referea la colectivizare.

M.D.G.: *Da, atunci, țărani se temeau de aceasta.*

S.C.: În sfârșit, a ieșit la pensie de la Muzeul Satului.

„Voi nu știți ce este aia <<pâine pe cartelă>>”

M.D.G.: *În anii respectivi ați avut o copilărie grea?*

S.C.: Da. Dar nu am simțit atunci copilăria grea. De exemplu, le spun și studenților: „Voi nu știți ce este aia „pâine pe cartelă”. Prin anii '46 mă duceam la centrul de pâine de pe strada Uranus, dimineața de tot. Stăteam la coadă câte jumătate de zi să cumpăr pâine și veneam acasă fericit cu trei pâini de seară negre, ca trei gloanțe, dar eram fericit că am adus acasă pâinea pentru întreaga familie. Acum îmi dau seama foarte bine că, în timp ce eu stăteam la coadă la pâine, alți colegi de-ai mei învățau să cânte la pian.

M.D.G.: *Limbi străine...*

S.C.: Și limbi străine, și cum să se comporte în societate. Eu știam cum să mă comport pe stradă. Când spărgeam câte un geam cu mînea de cârpă, fugeam repede, repede. Nu reușeau vecinii să mă prindă. Am avut o copilărie nu tocmai fericită, dar, repet, la momentul acela nu am simțit povara sărăciei, nici amarul vieții părinților mei.

M.D.G.: *Am reținut că o parte din copilărie ați petrecut-o la Iași sau ați rămas la București?*

S.C.: Mi-am petrecut copilăria la București, cu excepția vacanțelor de vară când mergeam la bunici. Tatăl meu era la Iași, astfel că nu a fost un control al educației din partea lui. Pot să spun însă că m-am uitat prin cărțile pe care le avea în biblioteca de aici, de la București. Nu pretind că am învățat să citesc pe cărțile de etnografie, sau de sociologie, sau de filosofie, dar am avut o bibliotecă la dispoziție. Și asta cred că m-a influențat. Copil fiind, mă uitam cu interes la fotografiile din cărți, la pozele cu triburile africane, o lume interesantă. M-am mișcat printre cărți de etnografie și sociologie.

M.D.G.: *Cum ați ajuns la Facultatea de Filosofie?*

S.C.: În liceu, mărturisesc, nu am fost nici pe departe fruntea clasei. Am avut ceva, să zicem, înclinații spre literatură, dar atât. La terminarea liceului, am dat examen la Facultatea de Istorie și am picat. La data respectivă, în 1956, se intra pe bază de „dosar”, cel puțin la Facultatea de Istorie. Erau 40 % fii de muncitori, 40% fii de țărani și 20% fii de intelectuali și de funcționari.

M.D.G.: *Deci figurați la ultima categorie?*

S.C.: Eram la ultima categorie. Dacă îmi aduc bine aminte, am avut la examenul de admitere nota 7, 80. Am picat cu succes, în timp ce alții, pe bază de dosar, au intrat cu nota 5 sau 6. Și acum, așa, pentru hazul istoriei, dacă vreți. Un fiu de țaran colectivist din comuna Boteni, cu care mă jucam pe prundul Argeșului vara, a dat examen odată cu mine, tot la Facultatea de Istorie. Eu am

picat cu nota 7,80, el a intrat cu 5,25. A terminat facultatea și ne-am întâlnit după douăzeci de ani. Unde credeți că ne-am întâlnit?

M.D.G.: *La Academia „Ștefan Gheorghiu”.*

S.C.: Eu ajunsesem conferențiar, el era lector.

M.D.G.: *S-au mai echilibrat lucrurile!*

S.C.: N-am intrat la Facultatea de Istorie. Ca să nu apuc pe căi greșite, habar nu am cum s-a întâmplat, cred că îndemnat de un prieten, m-am înscris la Școală Tehnică de Poligrafie. Fiind acolo, am avut și carte de muncă. Lucram efectiv la Întreprinderea Poligrafică Nr. 5 (fostă Tipografia „Luceafărul”), pe strada Matei Millo, vizavi de Teatrul Mic. Prin rotație săptămânală, lucram în schimbul doi, până la ora 23. Pe la ora 22.30 spectatorii ieșeau de la teatru. Eu tipăream programele pentru spectacolele de la Teatrul Mic. Mă uitam pe fereastra halei de tipografie. Îi vedeam pe spectatori cum pleacă spre casele lor, mulți cu mașina mică. Mă întrebam: „Oare cum sunt oamenii aceștia care se duc la teatru? Cât de dreaptă este alcăturirea lumii?” Și acum iarăși, dacă vreți, o răsturnare de situație. La un moment dat, s-a făcut o brigadă la nivelul municipiului București. Din partea Academiei de Studii Social-Politice și Administrative, am fost desemnat să controlez munca culturală din întreprinderi. Mi-am ales ”Întreprinderea Poligrafică nr. 5”. Bineînțeles, ne-a primit directorul foarte atent, ca să nu spun cu multă „supușenie”.

M.D.G.: *Câți ani trecuseră? 30?*

S.C.: Să fi fost prin '85-'86. Am revăzut atelierele, vestiarele etc. La discuția finală, l-am întrebat pe tov. director dacă la subsol mai există rotativa de imprimat germană, mare cât o locomotivă, unde era depozitată și hârtia. Acesta a rămas „mască”! Acolo ne refugiam când aveam un tiraj mare. Mașinile tipăreau și noi ne hârjoneam sau dormeam pe baloturile de hârtie sau de postav, cu care se spălau și se ștergeau mașinile de tipărit. L-am întrebat și în legătură cu pontajul, dacă se lucrează complet opt ore. Știam ce îmi va răspunde, dar știam și adevărul. Știam din viața mea de tipograf: la ora 23 se ieșea din schimb. În momentul în care venea portarul și suna ieșirea din schimb, exact în același minut cincizeci de muncitori pontau, ceea ce însemna că lăsaseră lucrul cu jumătate de oră sau cu un sfert de oră înainte, să aibă timp să se spele, să se îmbrace, să fie primii la ieșire. Am trecut și prin mediul acesta muncitoresc și am amintiri frumoase.

M.D.G.: *Cât timp ați stat acolo?*

S.C.: Vreți să spuneți „am lucrat”. Vreo doi ani, dar asta a contat foarte mult la Academia ”Ștefan Gheorghiu”, pentru că acum nu mai eram „fii de intelectual”, ci proveneam din rândul clasei muncitoare. Șeful meu de catedră, un om foarte cumsecade, Ion Iordăchel, mi-a spus: „Septimiu, tu ai cel mai bun dosar de cadre!”. Cum adică cel mai bun dosar?! „Tu provii din rândul muncitorilor. Noi, ceilalți, suntem fii de muncitori, tu ești chiar din rândul clasei muncitoare”.

M.D.G.: *Ați urmat modelul tatălui în alegerea Facultății de Filozofie?*

S.C.: Da, cred că era modelul tatălui meu. Așa mă formasem. Mai ales că, pe când adunam de sub tejghele frunze de ridichi, cozi de spanac, pe când lucram la tipografie, m-am trezit să mă

întreb dacă lumea aceasta este dreaptă, ce se întâmplă cu oamenii simpli, necăjiți? M-am gândit că ar fi minunat dacă aş putea să fac viața lor mai bună și lumea mai dreaptă. Nu îndrăzneam să spun „mai frumoasă”. Crezul acesta, mărturisesc acum, nu m-a părăsit niciodată, dar nici eu nu l-am părăsit. Iarăși, trebuie să recunosc că am beneficiat de pe urma moștenirii din partea tatălui meu, pentru că am dat examen de admitere la Universitatea din Iași, nu la Universitatea din București. Era, pe de o parte, bătălia, concurența, mai mică la Iași decât la București și, pe de altă parte, tatăl meu considera că la Iași se face carte.

Student la Iași și la București

M.D.G.: *În ce an?*

S.C.: În anul 1962, pentru că a fost o întrerupere de cinci ani de la terminarea liceului până, în sfârșit, am intrat la facultate.

M.D.G.: *Ați stat numai doi ani la tipografie?*

S.C.: După aceea am făcut Școala Tehnică Sanitară, trei ani de zile.

M.D.G.: *Ați ieșit felcer?*

S.C.: Nu felcer, pardon, asistent medical! Am făcut practică în diferite spitale: Spitalul Brâncovenesc, Spitalul Militar Central, Spitalul nr. 9. Alegeam secțiile de psihiatrie sau de neuropsihiatrie, așa încât m-am familiarizat cumva cu problemele de sănătate psihică.

M.D.G.: *Ați făcut practică, dar nu ați practicat ca atare?*

S.C.: Nu, pentru că imediat după terminarea Școlii Tehnice Sanitare am dat examen la facultate. Când am ajuns la Secția de Pedagogie-Psihologie de la Universitatea din Iași, Facultatea de Filozofie, am avut un avantaj. După aceea, m-am transferat la București. Am terminat facultatea.

M.D.G.: *În ce an v-ați transferat la București?*

S.C.: Chiar imediat, în semestrul al doilea al primului an de facultate. Vreau să spun că am avut niște profesori extraordinari la Iași, l-am avut profesor pe Vasile Pavelcu.

M.D.G.: *Dar nu ați stat mult, ați spus că v-ați transferat imediat.*

S.C.: Nu imediat, ci în anul întâi. Am făcut Cursul de Psihologie cu domnul profesor Vasile Pavelcu. Asistentă la această disciplină era dna Stela Teodorescu. De fapt, era lector universitar, nu asistentă. Mi-aduc aminte că eram la Agenția CFR și vroiam să-mi cumpăr bilet pentru București. Nu-mi ajungeau banii. Doamna Stela Teodorescu mi-a dat 11 lei, diferența, să-mi pot achita biletul de călătorie. Să știți, însă, că am călătorit și cu „nașul”. Și nu o singură dată. Nu mă laud. Mereu mă prindea supracontrolul și trebuia să dau ceva bani în plus, dar ieșeam mai ieftin decât dacă aş fi luat bilet...

M.D.G.: *Așa era în anul întâi. Dacă ați intrat în 1962, ați făcut cinci ani. Ați prins perioada tranziției, o altfel de tranziție. În ce măsură ați simțit lucrul acesta? Cum vedeți profesorii, colegii de atunci?*

S.C.: Pentru mine, profesorii erau situați pe un pedestal foarte înalt, nu știam nimic despre trecutul lor. Profesorul Ernest Stere, predă logică, îl știți? După mult timp, am aflat că a fost în închisoare, că a avut o soartă nefericită. La fel era profesorul de pedagogie Silvestru Găină, parcă așa îi spunea.

M.D.G.: *Știu de dl profesor Bârsănescu.*

S.C.: Pe domnul Ștefan Bârsănescu, pentru că a fost un „Domn”, un cărturar, nu l-am avut profesor. Profesorul Ștefan Bârsănescu a fost prieten cu tatăl meu. Locuia la București. Am avut profesori extraordinari, așa mi-i amintesc, așa i-am văzut atunci.

M.D.G.: *Și la București?*

S.C.: La București, l-am avut profesor „de suflet” pe Paul Popescu-Neveanu, de care m-am simțit foarte apropiat și după absolvirea facultății. Era un nonconformist, o figură proeminentă. Mi-a condus lucrarea de licență. Am păstrat legătura cu dânsul până la dispariția lui prematură, în 1994. A fost singura persoană care îl „blagoslovea” pe Ceaușescu în gura mare. Într-o duminică în toamna lui 1989, ducându-mă să-l vizitez, așa cum făceam de două, trei ori pe lună, mi-a arătat portretul lui Mihail Gorbaciov, lipit pe geamul bibliotecii. „Îl vezi? Dacă într-o lună nu-l dă jos pe Bâlbâit, îl dau eu jos pe el din bibliotecă”. Nu a fost într-o lună, ci în trei. „Pe voi, preoții lui Ceaușescu de la „Ștefan Gheorghiu”, o să vă spânzurăm de limbă”. „De ce, domn’ profesor? Ce am făcut?!” „Pe tine te iert”. „Chiar așa, de ce să mă iertați? Ce, eu am adus comunismul în România?! „Septime – așa mă mângâia – să nu-ți arogi merite pe care nu le ai!” În paranteză fie spus, profesorul Paul Popescu-Neveanu studiasse la Leningrad, pe Neva – de unde și numele pe care și l-a adăugat. Întors în țară, a ocupat imediat funcția de Prorector al Universității. A fost și secretar de partid pe Universitate. Îmi spunea că umbla prin Universitate cu pistolul la curea, ca să curățe Universitatea de profesorii reacționari. După Decembrie ’89 spunea că a venit și vremea lui. „Domnule profesor, s-a prăbușit Bâlbâitul, dar și comunismul”. Discuția este mai lungă...

Alți profesori de la Facultatea de Filozofie: profesorul Gheorghe Vlăduțescu, profesorul Gheorghe Cazan, la logică l-am avut pe domnul profesor Gheorghe Enescu, care, în *„Introducere în logica matematică”* (1965), m-a citat cu rezolvarea inedită de transformare canonică a unei expresii logice. Colegii mei se amuzau și mă îndemneau să cer drepturi de autor... Despre fiecare profesor aș putea spune câte ceva. Profesorul Tiberiu Bogdan, care în 1957-1958 a ținut la Universitatea din București primul curs de „Psihologie judiciară”, m-a ocrotit părintește. Se lăuda că este un „profesor renumit”: după ce din motive ideologice cursul de psihologie judiciară a fost suspendat, Tiberiu Bogdan a fost dat afară din Universitate. A fost numit din nou, în 1968, conferențiar la Catedra de Sociologie. Avea filozofia de viață a omului care a trecut de două ori prin pușcărie: o dată sub hortiști și a doua oară sub comuniști. Era tobă de carte, un om de cultură!

M.D.G.: *Aș vrea să-mi spuneți unele impresii și despre cursuri.*

S.C.: Am prins perioada 1965-1966, perioada cum se spune acum de „dezgheț”, liberalizare sau slăbirea șurubului, cum vreți dumneavoastră să o numiți. Ca o dovadă a dezghețului ideologic am făcut „Socialism științific” și în anul I, dar a trebuit să repetăm cursul și în anul V. „Socialismul științific” se schimbăse.

M.D.G.: *Era mai științific acum?*

S.C.: În anul V, în 1967, cursul l-am făcut cu profesorul Radu Florian, tatăl lui Alexandru Florian, care mi-a fost student. Profesorul Radu Florian a făcut un curs cu totul diferit față de cel din anul întâi, ținut de un alt profesor. Era o plăcere să-l asculți. După mult timp, Radu Florian profesor, eu lector, ne-am întâlnit la festivitatea de deschidere a anului universitar. Mă recomandă ca „fostul meu student”. „Dacă este să mă laudați, prezentați-mă și ca profesor al fiului dumneavoastră”, i-am spus. Alexandru Florian a fost studentul meu. Cred că după 1965 a fost o viață universitară aproape de normalitate. De ce, aproape? S-a păstrat, separat, „Biblioteca pentru studenți și cadre didactice” de așa-zisa „Bibliotecă de cărți rare”, unde aveam acces pe bază de aprobare de la Decan, iar bibliotecarul nota ce carte am citit. La vremea respectivă, nu dădeam niciun fel de însemnătate acestei chestii. Acum știu foarte bine că dosarele puteau fi verificate te miri de cine – și nu mă mir de cine.

M.D.G.: *Ați terminat în 1967, iar în CV văd că ați început cercetarea în 1969. Ce ați făcut după facultate?*

S.C.: Nu vreau să mă laud, dar am terminat facultatea ca șef de promoție. După examenul de licență se făcea repartitia pe țară. Pentru studenții de la cele trei facultăți de psihologie, de la Iași, Cluj și București, se făcea o singură listă și, în ordinea descrescătoare a mediilor, absolvenții își puteau alege „locul de muncă”. În ce mă privește, a fost o discuție – după cum am aflat mai târziu. Unii profesori mă susțineau să rămân asistent la Catedra de Psihologie, alții nu mă voiau. Tocmai profesorul de psihologie socială a fost cel care a avut altă opțiune decât Septimiu Chelcea. Contestasem nota 7 (șapte) pe care mi-o dăduse la examenul din anul al III-lea. La cererea mea, s-a format o comisie de reexaminare, formată din reprezentantul Decanatului, șeful Catedrei de psihologie și titularul cursului. Reexaminarea orală a durat aproape o oră și jumătate, poate mai mult. Între timp, prodecanul și șeful de catedră au părăsit sala de examen. Am rămas singur în fața lui, a profesorului, care mi-a spus cu multă drăgălășenie: „Ca să nu-ți stric media, rămâne tot nota 7”.

M.D.G.: *„El” fiind cine?*

S.C.: Golu Pantelimon. Nu i-am purtat pică. Mai târziu am avut relații civilizate. Am învățat din pățania cu reexaminarea să nu privești cu condescendență studenții, chiar dacă dintr-un motiv sau altul te contestă.

În urma repartitiei guvernamentale, am ajuns la Institutul de Psihologie al Academiei R.S.R. Am optat pentru secția de psihologie socială, condusă de Traian Herseni, un om de mare omenie, inteligent, scăpărător. Sub conducerea lui Traian Herseni, am făcut cercetarea la Boldești, pe o temă prioritară la dată respectivă, *Industrializare și urbanizare în România*. Un amănunt interesant care cred că merită menționat: când am ajuns la Institut, Traian Herseni mi-a spus: „Septimiu, ai terminat facultatea ca șef de promoție! Foarte bine! Felicitări! Uită tot ce ai învățat! Apucă-te de studiu!” Prima regulă. Apoi m-a întrebat: „Ce vrei să faci?” „Vreau să scriu o carte despre psihologia poporului român”.

M.D.G.: *Nu v-am întrebat ce temă ați avut la lucrarea de licență.*

S.C.: „Schimbări în structura personalității prin trecerea de la sat la oraș”. Asta datorită faptului că în anul V am fost într-o echipă de cercetare condusă de dr. Vasile V. Caramelea, care era șeful secției de Antropologie Culturală la Institutul de Antropologie al Academiei R.S.R. Problema mea de cercetare: ce se întâmplă cu oamenii care trec de la munca agrară la munca industrială.

Ucenicia în cercetare sub îndrumarea lui Traian Herseni

M.D.G.: *O temă sensibilă pe vremea aceea.*

S.C.: Sigur că da. Dar, să continui sfaturile primite. Traian Herseni, când a auzit că vreau să scriu despre psihologia poporului român, mi-a spus: „Foarte bine, foarte bine”. Eu am continuat: „În primul volum, voi face o sinteză a ceea ce s-a scris despre psihologia poporului român, iar în al doilea volum, voi discuta rezultatele cercetărilor mele”. Cu blândețe, Traian Herseni mi-a spus: „Știi ce, Septimiu, până să scrii tu despre psihologia poporului român, nu vrei să scrii despre psihologia locuitorilor din Boldești?”. Așa că am plecat cu echipa de cercetători la Boldești, o comună lângă Ploiești, unde era o schelă petroliferă. Acolo am început să facem, în primul rând, un recensământ al populației. Fiind cel mai tânăr din echipă, eram cel care băteam din poartă în poartă, asta pentru că puteam să mă apăr de câini. Făceam genealogii, marcând schimbarea domiciliului, numărul de copii, știința de carte, profesia pentru fiecare membru al familiei. Sigur, a fost o perioadă..., o perioadă pe care am resimțit-o neplăcut. Profesorul Traian Herseni îmi spunea: „Mai stai pe aici, mai stai la Boldești”. Cercetătorii cu experiență plecau la București și mă lasau pe mine acolo. Întrebam ce am de făcut. Să aplic teste de personalitate? Să fac interviuri, biografii sociale?

M.D.G.: *Muncă de teren.*

S.C.: „Nu, nu, să stai să te îmbibi de atmosfera boldeșteană. Du-te la Biserică, du-te la cârciumă, vezi prin schelă ce se mai întâmplă pe acolo, vorbește cu muncitorii, cu oficialitățile. Plimbă-te prin sat! Fă-ți prieteni, prietene”. Mie mi se părea că mă rup de carte, de bibliotecă, de viața academică. Mai târziu am înțeles rostul „îmbibării” cu atmosfera din teren. Acum, ca profesor de metodologia cercetării sociologice, le spun și eu studenților că cercetarea sociologică nu se face din fuga mașinii. Cobori din mașină, pui câteva întrebări, mergi în alt sat, pui câteva întrebări... Trebuie să trăiești viața celor pe care îi studiezi, să locuiești alături de oamenii respectivi cât mai mult, să participi la bucuriile și necazurile lor. Am stat la Boldești vreo șase luni, într-un cămin pentru muncitorii navetiști. Bine, mai dădeam o fugă și la București, pentru că de la Boldești la București se face cu trenul o oră, o oră și ceva. În momentul în care s-a ivit un post de asistent la Facultatea de Sociologie, am trecut la Universitate [1969]. Postul de asistent nu s-a ivit întâmplător. Profesorul Paul Popescu-Neveanu, care – așa cum v-am spus – mi-a condus lucrarea de licență și cu care rămăsesem în cele mai bune relații, m-a recomandat șefului catedrei de sociologie, tovarășul Ioan Drăgan, conferențiar universitar.

M.D.G.: *Ce puteți să-mi spuneți în legătură cu pozițiile astea complementare, alternative, pe care le-ați ocupat, între Psihologie și Sociologie?*

S.C.: Tot timpul am făcut psihologie socială, și la Institutul de Psihologie, și la Facultatea de Filozofie, la Secția de Sociologie. Profesorul Paul Popescu-Neveanu mă îndemna să devin sociolog autentic. I-am spus că vreau să rămân psihosociolog. Eu văd psihologia socială ca o disciplină științifică de confluență, o îmbinare între psihologie și sociologie, dar nu numai, ci și antropologie, istorie și filosofie, mă rog o viziune integratoare a cunoștințelor.

Universitățile lui Septimiu Chelcea

M.D.G.: *Deci ați fost la trei sau patru universități, depinde cum le numărăm. Ați început la Universitatea din București. Ați ajuns lector în 1973 până în 1976, când ați mers la Academia de Studii Social-Politice, după aceea ați revenit la un moment dat la Universitatea din București și ați fost și la Institutul de Psihologie și la Universitate; ați ținut cursuri și la SNSPA.*

S.C.: Asta a fost în paralel. Am ținut cursuri și la Universitatea Hyperion, și la Universitatea N. Titulescu, la facultățile de profil.

M.D.G.: *Și la Institutul Național de Informații. Fiecare ar merita o poveste aparte. Rugămintea mea ar fi să le comparați. Eu mi-am și notat aici că 18 ani i-ați petrecut la Universitatea din București, nu știu dacă i-am prins și pe cei din urmă. 13 ani la Academia „Ștefan Gheorghiu”. Stiti că eu am făcut un doctorat pe școlile de partid.*

S.C.: Sigur că da! Dar când v-ați documentat nu ați făcut interviu și cu mine.

M.D.G.: *Ați lucrat și în instituții de cercetare, dar numai în cercetare relativ puțin. Ați făcut cercetare, dar de data asta și în calitate de profesor. Aș vrea comparații între aceste universități, să le spunem așa, în ceea ce privește, pe de o parte, ce ați predat, iar, pe de altă parte, experiența cu studenții, cu cei pe care i-ați format. Sigur că la Academia „Ștefan Gheorghiu” erau cursanți mai în vârstă, aveau alte preocupări. Cu ce categorii de studenți ați lucrat?*

S.C.: Aș putea, dacă dvs. credeți că este interesant, să fac o comparație între Academia de Studii Social-Politice, Universitatea din București și Institutul Național de Informații. La toate aceste trei instituții de învățământ am predat cursurile de ”Psihologie socială” și ”Metode și tehnici de cercetare sociologică”. La Universitatea din București, pentru că de aici m-am transferat la Academia de Studii Social-Politice, am avut de-a face cu tineri care ieșeau de pe băncile liceului, cu exuberanța vârstei și cu naivitatea acesteia. Naivitate care, aș zice eu acum, era întreținută de profesori, fără o intenție anume în acest sens. Le spuneam studenților, nu eu, ci ceilalți profesori, că societatea are nevoie de ei, că este nevoie de ingineri sociali, că ei vor fi cei care vor organiza societatea. La care mai venea și Septimiu și le spunea: „Învățați că altfel nu o să ajungeți să faceți nicio ispravă!” Și după ce terminau facultatea, se întorceau la noi și ne spuneau că „Ne-am dus unde ne-au repartizat din oficiu și ne-au spus că nu au nevoie de noi. Ajutați-ne să găsim un loc de muncă!”. Și noi nu puteam să-i ajutăm. În aceste condiții, simțeam că i-am înșelat pe studenți. Sigur că au fost și alte împrejurări care m-au făcut să-mi cer transferul. La Facultatea de Filozofie a Universității din București preda și profesorul Ion Iordăchel ”Metode și tehnici de cercetare sociologică”. Eu eram asistent, conduceam seminarul. În 1974-75-76 s-au redus drastic orele de sociologie la Facultatea de Filozofie. Trebuia să ne completăm norma didactică predând cursuri

opționale sau facultative la Politehnică. Facultatea noastră s-a unit cu Facultatea de Istorie. Se punea problema reducerii numărului de ore destul de drastic. În aceste condiții, când profesorul Ion Iordăchel mi-a spus: „Vino, domnule, la noi, la Academie unde se predă sociologie. E nevoie de oameni tineri, capabili. În plus, poți să treci de la lector la conferențiar”. Bine, mai există un lucru despre care trebuie să vă spun: ca asistent și apoi ca lector, la universitate trebuia să aveam grijă de educația studenților. La un moment dat, eram obligați să mergem prin cămine să vedem cine și în ce pat doarme. Trebuia să ieșim cu studenții „pe traseu” când trecea Ceaușescu spre aeroport, când se întorcea. Aveam stâlpul 71, între Casa Scânteii și Podul Constanța. Acolo se știa că sunt studenți de la Facultatea de Filozofie. Bineînțeles, nu se duceau decanul sau profesorii cu studenții; se ducea asistentul Septimiu Chelcea... Mai e un lucru: când se apropiau alegerile de partid la facultate, „lupta de clasă” se ascutea enorm. Fiecare catedră, fiecare grup, grupuleț încerca să promoveze pe cineva „din gașcă” secretar de partid. Nu mi se părea că la Facultatea de Filozofie se face numai știință și la Academia de Studii Social-Politice” se face doar politică, deși știam cum erau admiși studenții la instituția din urmă. Și la Facultatea de Filozofie, la admitere, se verifica dosarul de cadre. Vreau să vă relatez în legătură cu „disciplina de partid” un lucru care pur și simplu m-a lăsat cu gura căscată. Când am ajuns la Academia de Studii Social-Politice, nu la „Ștefan Gheorghiu”, de ce îi spuneți mereu ”Ștefan Gheorghiu”...?

M.D.G.: *Spuneți-i cum vreți dvs.*

S.C.: Am participat la prima ședință de alegeri de partid pe Academie. Secretar de partid era tovarășul Comartin. De la prezidiu ne-a spus: „Tovarăși, acum trebuie să facem alegeri. Dvs. știți că trebuie să-i alegem pe cei mai buni dintre cei mai buni, astfel că eu m-am gândit că cei mai buni sunt: Popescu, Georgescu, Ionescu, Vasilescu și Comartin. Este cineva împotriva? Hai să-l văd pe ală care este împotriva!”.

M.D.G.: *Se abține cineva?*

S.C.: Cum să se abțină? Nu s-a abținut nimeni. „Acum, tovarăși, pentru că nu trebuie să pierdem timpul, cei aleși de dvs. ar trebui să se retragă și să aleagă secretarul de partid. N-are rost ... secretar sunt eu! Sunteți de acord? Da? Vă mulțumesc!”. Ședința s-a isprăvit în mai puțin de o oră. Am aplaudat și am plecat. Ședințele de alegeri de la Facultatea de Filozofie se prelungeau uneori patru-cinci ore, până la 11 sau 12 noaptea: propuneri, contra-propuneri, numărătoare de voturilor, balotaj, reluarea votului... Mă miram: în ce lume trăim aici? Ce se întâmplă, domnule, aici? Este adevărat că studenții de la Academie, dincolo de liceu, aveau „școala vieții”. Puneau întrebări „incomode”, pe care studenții de la universitate nu și le imaginau. De exemplu, când s-a pus problema organizării teritoriale. La Universitate, li se citea Hotărârea P.C.R.: se repartizează patruzeci de metri la fațadă, să aibă în adâncime 20 de metri fiecare gospodărie. Da, ei notau acolo, țineau minte... Când am discutat asta la ”Academia de Studii Social-Politice”, studenții m-au întrerupt: „Tovarășe profesor, vă rog să ne spuneți dvs. cum putem să punem grajdul, care să fie la distanță față de sursa de apă și de casă la 15 metri, latrina la 20 de metri... pentru că asta ne întrebă țărani după ce ne întorcem de la Academie”. Aveau dreptate. Nu îi întrebau despre Karl Marx și cu atât mai puțin despre Max Weber... Eram puși în situații de genul acesta. O altă lume, altceva!

Au fost la Academie și studenți care aveau capacități intelectuale. Am predat și la Facultatea de Jurnalism din cadrul Academiei.

M.D.G.: *Si lui Mircea Dinescu?*

S.C.: Lui Mircea Dinescu nu, ci Leliei Munteanu, de exemplu. Lucrează la ziarul *Adevărul*². Înainte fusese la *Scântea*. O studentă extraordinar de inteligentă, care locuia atunci pe Aleea Parva, la marginea Bucureștiului, vecină cu mine. Mi-a spus: „Tovarășe profesor, vă rog să mă luați pe lângă dvs.! Aș veni să șterg de praf cărțile din biblioteca dvs.” Asta în urma faptului că am lăudat-o, pe bună dreptate, pentru un reportaj foarte bun, pentru spiritul de observație, pentru curajul de a spune lucrurilor pe nume. Sigur că am rămas în relații bune. Nu am mai văzut-o de peste douăzeci de ani, dar citesc cu bucurie tot ce scrie. Am vrut să vă arăt că au existat și studenți de genul acesta. Vreau să vă mai spun și altceva. Când aveam ezitări, profesorul Henri H. Stahl mă asigura că este foarte important ca la „Ștefan Gheorghiu” să fie oamenii școliți. „Este foarte important să reușiți să-i faceți să vadă societatea într-o perspectivă sociologică. Aveți un rol foarte important acolo”. Așa am gândit și eu. În plus, credeam eu că partidul va fi atât de bun pe cât de buni vor fi membrii de partid. Îmi dau seama că m-am înșelat. Sancta simplicitas! La Academie, bineînțeles că se petreceau și lucruri evident „neortodoxe”, construcție de partid, istoria mișcării muncitorești și comuniste, socialism științific, filozofie marxistă. Dar se predau și istoria României, sociologie, matematică și contabilitate, limba română, limbi străine etc. M-a amuzat un student care în lift, ieșind de la examen, își făcea semnul crucii: „Doamne iartă-mă! Știu mai bine engleză decât română!”. La examenul de engleză luase nota opt și la limba română, șase. Când veneau cei de la fără frecvență cu mașinile, le parcau pe aleea principală, îngreunau circulația. Dumitru Popescu – zis Popescu-Dumnezeu, Rectorul Academiei – a dat dispoziție să dispară mașinile de pe alee. Era de serviciu unul, pe care îl chema „tovarășul Drafta”, un instructor la *Munca de partid*, habar n-am cum îl mai chema, dar îmi amintesc rotunjimea burții lui... era ofițer de serviciu pe Academie. A anunțat: „Mutăți mașinile de acolo, dacă nu le mutăm noi, și vi se sparg toate sticlele din portbagaj!”. Când s-a pus problema să fie dați afară din Academie profesorii incompetenți, se vorbea că unul dintre ei este „tovarășul Drafta”. „Mă dă afară, dar eu mai ies cu încă doi de gât, care știu că sunt mai incompetenți decât mine”. Tov. Drafta a rămas în Academie până în Decembrie '89. Pentru a vă face o imagine despre atmosfera din Academie, îngăduiți-mi să vă mai evoc o întâmplare. Sigur erau și lucruri interesante care la universitate nu se puteau discuta. La un moment dat, Dumitru Popescu-Dumnezeu, din înaltul lui, într-o adunare cu toate cadrele din Academie, a criticat zeflemitor cursurile care se țineau: că acestea sunt prăfuite, nu reflectă în profunzime gândirea tovarășului Nicolae Ceaușescu..., că în ele viața nu pulsează, că sunt stătute, o mlaștină... Unul dintre profesori a avut, după părerea mea, curajul să-i spună: „Tovarășe Rector, vă rugăm foarte mult, țineți dumneavoastră un curs, să avem și noi un model”. Mi s-a părut că a fost o intervenție curajoasă, pentru că Dumitru Popescu, pentru că era „Dumnezeu”, nu a ținut niciun curs la Academie. Credeți, oare, că la Universitate i-ar fi spus vreun profesor rectorului că ar fi cazul să țină un curs model?! Să vă mai spun ceva despre această adunare a cadrelor didactice. Mi-am adus aminte acum. După ce ne-a beștelit cum i-a venit la gură, Dumitru Popescu-Dumnezeu a părăsit sala

² Între timp, la ziarul *Gândul*.

în aplauzele audienței, ridicată în picioare. Am avut tăria – veți considera că mă laud infantil – să nu mă ridic din bancă, să nu aplaud. Am simțit înfiptă în ceafă privirea colegilor. Adevărul mă obligă să vă spun că nu stăteam în primul rând, ci undeva pe la mijlocul sălii...

„Lupta cu socialismul științific și cu filozofia marxistă”

M.D.G.: *La „Ștefan Gheorghiu” ati fost poate coleg cu Victor Frunză, dizident, stabilit o vreme în Danemarca, unde a scris o „Istorie a partidului comunist român”. A avut și o editură³. Dacă nu știți...*

S.C.: Să știți că noi, la Catedra de Sociologie, la Secția de Sociologie din Universitate, am avut de dus o luptă, lupta cu socialismul științific și cu filozofia marxistă. Am avut, ca să spun așa, „spatele acoperit” de Miron Constatinescu și de Ion Drăgan. Mereu ni se reproșa că nu facem cursurile în spiritul materialismului dialectic și istoric, că adevărata sociologie este materialismul dialectic și istoric, că socialismul științific este sociologia socialismului, că noi ne inspirăm necritic din sociologia burghezi, astfel că viața la universitate a sociologilor nu a fost foarte veselă. Nici la Academia de Studii Social-Politice nu a fost o situație mai bună: se reducea mereu numărul de ore alocate sociologiei. Era privită ca o disciplină ajutătoare. Acolo construcția de partid era de bază. Eu spuneam că suntem la etajul șapte, ultimul etaj din blocul de la ”Complexul Leu”. Cred că au vrut să ne ridice și mai sus, dar noi ne-am opus. La o discuție în catedră cu Rectorul Leonte Răutu, m-am plâns că orele de sociologie sunt trecute în orar luna de la 8 la 10 și vinerea de la 12 la 14. Muți studenți și cursanți veneau luna cu geamantanele la cursuri, direct de la gară sau vinerea se pregăteau să plece acasă, la familie. „Ar trebui mutate orele de curs și de seminar miercurea sau joia, conform curbei oboselii”. „Asta ține de secretarele care fac orarul. Ați fost cu un buchet de flori la ele și le-ați rugat să vă multe cursul joia?”. Mă așteptam la alt răspuns. Am tăcut. Mai aveam multe de învățat. Orice s-ar spune, dar Leonte Răutu nu a fost un căpcăun.

M.D.G.: *Ați „rezistat” la „Ștefan Gheorghiu”?!*

S.C.: Las de o parte faptul că și la Universitate, și la Academie am avut colegi care au criticat din interior modul cum facem sociologie. Personal, la Universitate, într-o „sfântă” ședință de catedră, am fost etichetat ca „tehnicist”, că nu abordez fenomenele sociale în dialectica lor. Am avut și o „mică mare neplăcere”. În coordonarea lectorului de atunci Cătălin Zamfir, astăzi membru corespondent al Academiei Române, am scos lucrarea *Dezvoltarea umană a întreprinderii*, bazată pe o cercetare de teren.

M.D.G.: *Care a luat premiul Academiei?*

³ Victor Frunză (1935-2007) a urmat facultatea de ziaristică din București (1952-1953) și pe cea a Universității "Lomonosov" din Moscova (1953-1958). A lucrat ca redactor și realizator de emisiuni culturale la Radiodifuziunea Română, apoi la Televiziunea Română (1958-1971). A fost profesor de jurnalism audio-vizual la facultatea de ziaristică în cadrul Academiei "Ștefan Gheorghiu". În 1980 s-a stabilit în Danemarca, unde a înființat editura „Nord”, denumită din 1989 „Victor Frunză – EVF”. A publicat o amplă lucrare istorică consacrată "Istoriei P.C.R." (Danemarca, 1984), aparuta si într-o noua editie, în 1990, la editura Humanitas: . *Istoria stalinismului în România*, Editiara Humanitas, 1990. Cf. http://ro.wikipedia.org/wiki/Victor_Frunz%C4%83 consultat 31 mai 2015;

S.C.: Premiul „P. S. Aurelian” al Academiei R.S.R l-am luat în 1980. Până la premiu, cercetarea noastră a generat la Catedra de sociologie și la Rectoratul Universității o lungă și neplăcută discuție. Șeful Serviciului de personal, tov. Ciurel, a asistat, fără să fiu anunțat în prealabil, la seminarul de „Metode și tehnici de cercetare sociologică” în care discutam chestionarul pe care urma să-l aplicăm în cercetarea privind „Dezvoltarea umană”. A reclamat că cercetarea este dubioasă. Am fost chemat la Rectorat. Cum îndrăznim, spunea rectorul de atunci, George Ciucu, profesor de matematică, să-i întrebăm pe muncitori dacă sunt mulțumiți cu retribuția pe care o primesc... Se considera că îndemnăm la revoltă.

M.D.G.: *Era subversivă întebarea...*

S.C.: Cu ce ne-am apărat noi, Cătălin Zamfir și cu mine, când am fost chemați la rectorat? Cu un chestionar de la Academia „Ștefan Gheorghiu” – cum îi spuneți dumneavoastră –, un chestionar în care profesorul Ion Iordăchel, împreună cu echipa de sociologi de acolo, printre altele, întrebau și despre salariu. „Tovarășe Rector, dacă la Academia de partid se pun astfel de întrebări, de ce credeți că este ceva subversiv?” Cătălin Zamfir a avut o atitudine foarte demnă și a ridicat tonul: „Modul în care dvs. conduceți discuția nu este corect!” Și acesta a fost un motiv pentru a pleca de la Universitate.

M.D.G.: *Am citit în cu ani în urmă că prof. Cătălin Zamfir ar fi făcut cercetări subversive...*

S.C.: Nu cred că a fost așa. A atins subiecte mai sensibile, da. Referitoare la calitatea vieții... Eu l-am admirat atunci pentru atitudinea curajoasă, cu atât mai mult cu cât modelul cercetării noastre era american. Cătălin Zamfir fusese la o specializare în SUA. A venit de acolo cu un model de cercetare a organizațiilor și am încercat să vedem dacă dezvoltarea umană a întreprinderii se poate realiza și la noi. Am adaptat chestionarul la realitățile din România. A ieșit o cercetare bună. Păcat că nu am reluat-o după Decembrie '89. De fapt, ce rost mai avea să facem cercetare sociologică în întreprinderi, din moment ce primul-ministru de după evenimentele din decembrie 1989, Petre Roman, a „decretat” la TV că industria românească este un „morman de fiare vechi”?

Decembrie 1989

M.D.G.: *Ați intrat la 36 de ani la „Ștefan Gheorghiu”, ați ieșit în 1989 într-o perioadă destul de critică, ați avut de înfruntat stigmatul acesta de a fi fost profesor la „Ștefan Gheorghiu”. Cum a fost în prima perioadă, după 1989?*

S.C.: Să încep și eu cu decembrie 1989. Când am auzit la radio că au fost la Timișoara 60 de mii de morți, pur și simplu am fost șocat. Mi-am pus serios întrebarea dacă se merită să mai trăiesc, întrucât am făcut parte dintr-un partid criminal. Eu am crezut zvonul acesta și am fost copleșit. Cum se poate așa ceva?! La televizor, dacă vă aduceți aminte, nu știu cine a lansat chemarea: „Veniți să apărați Televiziunea! Este nevoie de doi sociologi! Să vină doi sociologi!” Băieții mei, Tiberiu și Liviu, îmi spuneau „Tata, du-te și tu!”. „Cum să mă duc!?”. Mai târziu mi-am dat seama că am procedat bine. De fapt cei doi sociologi erau deja acolo.

M.D.G.: *Era Iosif Boda și cu cine?*

S.C.: Și cu N. S. Dumitru. Îmi aduc aminte că pe data de 23 decembrie am primit pe la 10-11 seara un telefon de la ofițerul de serviciu de la Academie să merg să apăr instituția de teroriști, drept pentru care mi-am luat carnetul de partid și legitimația de acces și am plecat să apăr Academia. Pe 23-24 decembrie. Dacă îmi aduc bine aminte, se anunțase că Ceaușescu a fost prins.

Am trecut pe lângă Ministerul Apărării Naționale. Acolo, în Drumul Taberei, se trăgea nu glumă! Dar eu – dârz, viteaz – mergeam să mă lupt cu teroriștii. Am ajuns la Academie. Portarul, în ghereta de la intrare, era undeva pe sub masă, de teama gloanțelor care ținteau Academia. M-a lăsat să intru. Am de atunci cartușe de gloanțe trase. Pot să vi le arăt. Le păstrez aici, pe raftul bibliotecii. M-am dus acolo să apăr Academia, cu mâinile goale, vorba aceea, „neam de eroi”!

M.D.G.: *Erați mulți acolo? În afară de portarul de sub masă?*

S.C.: Când am ajuns acolo, m-am dus la Comitetul de partid. Ofițer de serviciu era un lector de la Facultatea de Jurnalism, care după un timp a devenit directorul Televiziunii Române, o perioadă. Acum este (sau era – poate că nu mai trăiește) profesor la o facultate particulară. Eu aveam pe braț o banderolă cu tricolorul. Ofițerul de serviciu s-a uitat la mine și mi-a zis: „Ce-i cu porcăria aia pe mână?” Am rămas așa, nedumerit: unde dracu’ am nimerit? Cine sunt camarazii mei de luptă? Ofițerul de serviciu pe Academie vorbea la telefon cu Dumitru Popescu – nu mai era Dumnezeu – din sfert în sfert de oră. La un moment dat, i s-a raportat Rectorului că se trage de pe acoperișul căminului de studenți. „Mergeți și îi opriți!” Cu ce să-i oprim? Cu mâinile goale? Era un tanc la o intersecție. „Luați legătura cu armata”. Se trăgea în Academie. Să traversăm curtea era o adevărată tentativă de sinucidere. Un glonț a nimerit chiar în geamul încăperii unde stăteam noi. Eram patru sau cinci persoane care venisem să ne luptăm cu teroriștii. Ceilalți colegi și-au adus brusc aminte că au soții, amante, că au copii... Nu s-au deranjat să vină să apere Academia. Sau, poate, erau mai bine informați decât mine.

M.D.G.: *Când s-a închis Academia, la începutul lui '90?*

S.C.: Am văzut cu cine am de-a face, apropo de banderolă, apropo de ce s-a mai întâmplat. A doua zi dimineața, împreună cu un lector de la Catedra de Filozofie, tov. Ganci, am ciocănit cu un baston, metru cu metru, culoarele și sălile ca să descoperim unde este ascunsă ieșirea de la tunelul care, se spunea, că leagă C.C. al PCR de Academie. Evident, nu am găsit nimic. Între timp, au venit și alți colegi. S-a format un Comitet de acțiune pentru sprijinirea revoluției. Șeful comitetului s-a ales unul dintre prorectori, cu studii în URSS. Când mi-a spus: „Chelcea, treci și scrie Declarația de adeziune la cauza revoluției”. I-am replicat: „Tovarășe prorector, s-a făcut o revoluție ca să ne raportăm ca oameni unii la alții, nu ca să dați dvs. iarăși ordine!”. Am părăsit sala. Nu am mai intrat în Academie decât pentru a-mi înainta demisia. Încă nu se dăduse decretul de desființare. M-am dus la profesorul Dumitru Ghișe, unul dintre prorectori, cu cererea. Ca să ajung la cabinetul prorectorului a trebuit să cer voie de la o femeie de serviciu, care îi păzea intrarea.

M.D.G.: *Exista așa ceva?!*

S.C.: Pentru că s-a zvonit atunci că există un tunel între CC și Academie și că este posibil să apară pe acolo teroriști... Să-l vezi pe Septimiu Chelcea umblând cu bâta de colo până colo să vadă

canalul, unde este ieșirea din toată povestea asta. Când am văzut toate astea, mi-am făcut cerere de demisie de la Academie.

M.D.G.: *Cine era rector atunci?*

S.C.: Dumitru Ghișe era Prorector. Dumitru Popescu era Rector.

M.D.G.: *Nu a fost arestat cel din urmă?*

S.C.: Dumitru Popescu era acasă în zilele respective, până în 25 decembrie, și de acolo ne dădea dispoziții să anihilăm teroriștii. Știți, cu mâinile goale. Doamne ferește! După ce a venit glonțul direct în sala în care ne adunaserăm noi, nu ne-am dus să prindem teroriștii, ca vitejii, ci am stins lumina și ne-am împrăștiat în alte camere, pentru că ne-am simțit vânați. Profesorul Dumitru Ghișe mi-a spus: „Tovarășe Chelcea, eu vă semnez demisia, dar să știți că nu mai are nicio valoare. Eu nu mai sunt prorector, dar vă semnez aici, dacă vreți”.

Ajuns acasă, i-am dat imediat, nu mai știu exact, telefon unui fost student de-al meu de la Universitate, care era angajat la Ministerul Apărării Naționale încă din studenție, pe nume Ion Bărbuță. Eu i-am condus lucrarea de licență. L-am întrebat dacă are un loc de muncă și pentru mine. Știam că este locotenent colonel și comandant al Centrului de testări psihologice al armatei. I-am dat telefon fostului meu student și sub impulsul sloganului „Armata e cu noi”. „Da, domn’ profesor, ca angajat civil, pentru că nu se poate altfel”. Sediul Centrului era la Spitalul Militar. Când l-am întâlnit pe Ion Bărbuță, am rămas foarte mirat văzând că pe cascheta lui că nu mai era stema României. Am mers împreună la unul dintre șefii de cadre, la Ministerul Apărării Naționale. Eu târam un geamantan de cărți și de studii, ca să-i demonstrez cadristului că sunt psiholog, că am scris cărți de psihologie. Ion Bărbuță i-a spus că i-am fost profesor, că el garantează pentru mine. Șeful de cadre m-a avertizat că nu mă poate angaja decât ca civil la bază. „Trebuie să o ia de la zero. A fost activist de partid” – i-a spus lui Ion Bărbuță. „Dar am fost profesor de sociologie, am lucrat și la Institutul de Psihologie, uitați ce cărți am aici. Nu sunt de propagandă!” Cine îmi reproșa că am fost activist de partid?! Unul de la cadre, colonel, care și el, în mod sigur, fusese membru de partid... Am văzut cum stau lucrurile, dar mi-a spus că n-am dreptul la mai mult.

M.D.G.: *Prin ce lună s-a întâmplat asta? În '90?*

S.C.: Da, în 1990, în ianuarie. Am funcționat ca angajat civil, psiholog retribuit la bază, trei luni, până când s-a reînființat Institutul de Psihologie. Profesorul Paul Popescu Neveanu, care ajunsese director acolo, mi-a spus că toți cei care au fost cândva la vechiul Institut de Psihologie aveau dreptul să se reîncadreze. Mi-am cerut transferul de la Centrul de testări psihologice. Eram cel mai în vârstă. Aveam gradul academic cel mai înalt, publicații, dar eram psiholog la bază. Totuși, am amintiri plăcute. Erau niște domnișoare drăguțe pe acolo... Comandatul m-a protejat... În plus, am meritul că am participat la selecția ofițerilor din armată care doreau să treacă la Serviciul de Pază și Protecție (SPP), nou înființat. Eu făceam interviuri cu candidații: cum au trecut prin evenimentele din Decembrie '89, ce cred despre aceste evenimente, cum s-au comportat comandanții, dar soldații etc. Povestiri foarte interesante: că au deschis „revoluționarilor” poarta unității militare, că nu au deschis-o, că au sărit poarta, că au tras, că nu s-a tras... În funcție modul în care au trăit momentele respective, de rezultatele testelor psihologice, dar și de alte criterii, pe care noi, cei de la Centrul de

testări, nu le cunoșteam, au fost selectați ofițerii care să facă parte din SPP. Aveau niște avantaje din încadrarea la SPP. Dar, să vă spun când a fost alarma militară ”Radu cel Frumos”, cum a fost cu CADA (Comitetul de Acțiune pentru Democratizarea Armatei).

M.D.G.: *Asta se întâmpla când?*

S.C.: În ianuarie-februarie 1990. Au fost mai multe alarme. Primesc pe seară un telefon: „Radu cel Frumos!”. Habar nu aveam ce înseamnă asta. L-am sunat pe fostul meu student, întrebându-l ce-i cu „Radu cel Frumos”? „Este alarmă de luptă”. Dacă vreau să vin la Centrul de testări, bine, dacă nu, fiind angajat civil... Drept pentru care și de această dată m-am prezentat la luptă.

M.D.G.: *Ați primit și pușcă?*

S.C.: Nu, nici pușcă, nici pistol, nici tanc, nici tun, nici desant aerian! (...) Asta a fost după Decembrie '89. Am stat rușinat cu capul plecat și cu un sentiment de vinovăție pe care l-am trăit foarte intens, pentru că am fost la „Ștefan Gheorghiu”. La un moment dat, îi spuneam unui fost coleg că mă întreb mereu: cu ce am greșit, ce trebuia să fac sau să nu fac... „Stai, stai..., dar întrebarea capitală ți-ai pus-o: cine te judecă? Cine sunt ăștia, au ei dreptul să te judece?” Acum înclin să cred că toată povestea cu „Ștefan Gheorghiu” a fost o diversiune. Miliția a devenit peste noapte foarte bună, s-a transformat în poliție. Când a avut timp să se schimbe? Cei din armată, toți ofițerii din armată erau membri de partid, au devenit foarte buni. Jurnaliștii de la *Scânteia* s-au transformat în democrați la *Adevărul*. La fel și cei de la *Era socialistă*, fostă *Lupta de clasă*. Numai Academia de Studii Social-Politice a rămas „Ștefan Gheorghiu”. Unii dintre colegii mei de la Academie, care s-au lipit imediat de Ion Iliescu, au ajuns miniștri, parlamentari... Fostul secretar adjunct al Comitetului de partid de la Academie a schimbat o cameră modestă – sediul Comitetului de partid de la Academie – cu un birou somptuos din Palatul Cotroceni. Devenise consilier al viitorului președinte. Cei care nu aveau vocație de politician s-au reîntors la profesia de bază. Este și cazul meu. Să nu credeți însă că nu am fost invitat să mă alătur Frontului Salvării Naționale. Am văzut că în echipa lui Ion Iliescu, pe care îl întâlnisem (ca prim-secretar la Comitetul Județean Iași al PCR și mai apoi ca director al Editurii Tehnice din București) și despre care credeam că este cea mai bună alternativă la Ceaușescu, erau persoane cu care nu m-aș fi însoțit nici pe vremea „Ciuruitului”. Între alții, l-am întâlnit acolo pe profesorul Petru Pânzaru, fost coleg de la Catedra de sociologie de la Academie, care – știam cu toții – era în grațiile Rectorului Leonte Răutu și care ne critica deschis în ședințele de partid și ne turna la conducere că nu suntem suficient de combativi, că ne-am îndepărtat de spiritul marxismului. A propus chiar ca un semestru întreg să se studieze *Capitalul* lui Marx, ca exemplu de analiză sociologică militantă. În vâltoarea încâlcitelor evenimentelor din 1989, ca și alte instituții și organizații, dădeam și noi declarații de adeziune la Revoluție, gândeam cum să transformăm Academia... Las la o parte faptul că unii colegi au preferat să adere la partidele istorice. Chiar fostul meu șef de catedră, profesorul Ion Iordăchel, a apărut la TV din partea Partidului Național Țărănesc. Eram uluit: Ion Iordăchel studiasse la Moscova, fusese șeful studenților români care studiau în URSS. Meandrele și misterele așa-zisei „Revoluții Române” – ca și când Revoluția de la 1848 fusese revoluția tătarilor... Dar să revin la evenimentele din Decembrie '89. Scriam declarații de adeziune. Toate bune și frumoase până în momentul în care se pune problema

cine duce declarațiile noastre la noua conducere instalată în sediul CC al PCR, astăzi Ministerul Afacerilor de Interne. Încă se trăgea „din toate pozițiile”, era înainte de 25 decembrie. Doi sau trei dintre noi au avut curajul să ducă pe rând declarațiile de adeziune, care nu au fost însă niciodată citite la radio, prezentate la Tv sau în presa tipărită. Colegii care duseseră mesajele au rămas pe lângă Ion Iliescu. Acum ne transmiteau: „Voi nu faceți nimic! Nu vă mișcați? Manifestați-vă pentru Revoluție!”

Rector al Institutului Național de Informații (1994-1999)

M.D.G.: *Aveți totuși meritul de a fi problematizat după un anumit timp, vinovăția și experiența proprie v-a servit și nu doar în alegerea temei, ci și la aprofundarea ei. Cred că este un lucru care trebuie spus. Dar aveți și experiența anilor '90, cea a Institutului Național de Informații.*

S.C.: La INI am ajuns abia în 1994.

M.D.G.: *Au trecut câțiva ani de atunci și între timp ați intrat și la Universitate. În paralel cu Universitatea sau cum a fost ?*

S.C.: În paralel cu Universitatea, eram și la Institutul Național de Informații. Am fost Rector la INI timp de 4 ani și jumătate, din 1994 până 1999.

M.D.G.: *Cum ați ajuns acolo? Este legat de armată?*

S.C.: Este legat de Virgil Măgureanu, care a fost coleg cu mine la Facultatea de Filozofie. El era la Catedra de Socialism Științific. Ne-am cunoscut pe culoarele Facultății de Filozofie. Cu Virgil Măgureanu am fost coleg și la Academia de Studii Social-Politice. El era la Catedra de Științe Politice, nu-mi mai amintesc bine, și eu eram la Catedra de Sociologie. A devenit director al Serviciului Român de Informații. Adjunctul lui era Dumitru Cristea, psiholog, lector la Politehnica din București. Ne știam ca psihologi. Citisem ce a scris, ce a publicat. La un moment dat, Virgil Măgureanu îmi dă telefon că vrea să vorbească cu mine. A trimis o mașină. Mă duc la biroul lui. Foarte curtenitor, mă întreabă dacă vreau să mă angajez la Institutul Național de Informații. Eu i-am răspuns: „Măi Virgil...”. Iarăși niște lucruri drăguțe de tot! Când eram împreună la Academie, Virgil Măgureanu m-a invitat să colaborez la o *Enciclopedie de Științe Politice pentru Tineret*, pe care o proiectase. I-am spus atunci că nu am chef/timp de așa ceva. Să mă lase în pace. L-am refuzat. El era lector, eu conferențiar. L-am refuzat. Iarăși îmi aduc aminte un lucru, poate, interesant. Stăteam la coadă la bufetul din incinta Academiei. Noi, profesorii, nu eram privilegiați. Când se aduceau alimente, în primul rând se puneau de o parte pachetele pentru cei cu funcție de conducere, pentru șefi. Pe locul al doilea, după șefi, cine credeți că erau? Femeile de servicii, care se înțelegeau foarte bine cu vânzătoarele de acolo. Pe locul al treilea erau studenții și cursanții, pentru că ei, de regulă, veneau cu câte ceva de la țară pentru vânzătoarele de la bufet. Pe ultimul loc erau profesorii, care veneau doar cu pretenții. Se făcea o coadă destul de mare, de 20-30 de minute până ne venea rândul. Să nu credeți că bufetul era ”Cornul abundenței”. Luam câte un kg de brânză telemea, ceva salam, fructe... Îmi aduc aminte că odată Virgil Măgureanu se plimba de la un capăt la celălalt al cozii și se oprea la câte unul dintre profesori. S-a oprit și la mine. Îmi spune: „Măi Septimiu, ce facem cu nenorocitul astă că duce țara de râpă? Tu nu vezi în ce hal am ajuns?”. Eu stiam că a fost la

Securitate, căpitan, și mă gândeam că asta este o provocare, fapt pentru care am schimbam vorba. Acum, când m-a făcut propunerea de angajare, mi-am adus aminte că el a fost dat afară din Academie și trimis în 24 de ore la Focșani, parcă. I-am răspuns că eu aș veni, dar mi-e rușine pentru că atunci când l-au surghiunit, eu nu am luat un bidon de benzină să mă așez în mijlocul Academiei și să-mi dau foc pentru că s-a făcut o nedreptate. „Măi Septimiu, mulți și-au dat foc și tu ești singurul care nu ai protestat?!”. Am mulțumit, dar am refuzat: „Nu am experiență, am făcut armata la infanterie-moto, termen redus, nu știu să comand, nu vreau să-ți fac greutăți”. Îmi spune că nu-i fac niciun fel de greutăți. „Nu am nevoie de ofițer de informație, ci am nevoie de cineva care să organizeze învățământul superior aici, în INI”. La INI funcționa o Facultate de Psihologie Socială. „Dacă tu spui că nici psihologie socială nu știi, nu am ce să fac, spune treaba asta și te las în pace, dar așa...”. Virgil, tu nu știi că pe Ceaușescu l-au abandonat pe șosea, tu crezi că pe tine nu or să te lase la fel? Ce se va întâmpla cu mine în momentul în care tu ai să pleci...” „Hai măi,.... acum discuți cu mine așa...”.

M.D.G.: *El ce vârstă are?*

S.C.: Suntem cam de aceeași vârstă. După mai multe discuții, i-am spus că sunt de acord, dar fără grad militar. „Ești primul om pe care l-a întâlnit care vrea să fie civil într-o instituție militară”. Tu știi de ce sunt civili în armată? Păi de ce? Ca să aibă cine să facă treaba. Fac treabă mai multă și primesc bani mai puțini și tu refuzi treaba asta. Atunci eu m-am gândit: stai puțin, doar nu mă cheamă să dau cu mopul, ci să fiu Rector și Comandant. Nu am visat asta în viața mea. Am spus în cele din urmă: „Da”. N-am întrebat nici ce grad, nici ce leafă. În 2000, când m-am reîntors cu norma de bază la Universitate și le-am arătat colegilor adeverința de salarizare, nu m-au crezut (aveam 4 500 de lei pe lună). „Bine, bine, asta e pe hârtie, dar în realitate, cât?”. Nu le venea să creadă. Mulți dintre colegii mei de la Universitate aveau câte două norme și mai făceau și ore pe la facultățile particulare. Ca Rector, nu puteam să predau și la universități particulare, nici să iau două norme. La INI, aveam leafa (solda) mai mică decât mulți dintre subordonații mei: ei aveau medalii și li se reducea impozitul, aveau vechime și primeau sporuri. Unul dintre ofițeri avea chiar carnet de revoluționar și era scutit de dările către stat. Îmi ziceam: 4500 de lei e ceva, pentru că leafa unui profesor era atunci de 3000 de lei. În plus, recunosc, aveam și avantaje: birou spațios, mașină cu șofer la dispoziție, acces la casele de odihnă, la ștrandul SRI. Existau și servituți: plecam de acasă dimineața la ora 7 și mă întorceam după ora 19. Nu eram obligat la acest program, dar vroiam să dau un bun exemplu. Răspundeam nu numai de bunul mers al procesului de învățământ, dar și de mâncarea pentru studenți, de disciplina militară etc. Cât timp a fost director Virgil Măgureanu, mă străduiam să nu-i fac greutăți. Doi ani după schimbarea lui, am făcut tot ce a depins de mine pentru a dovedi că nu am fost numit Rector „pe pile”, că meritam această funcție. Nu știu dacă am reușit să conving.

M.D.G.: *Ce amintiri păstrați din experiența aceea? Patru ani ați fost, știu că mi-ați mai povestit câte o scenă. Era o lume care vă era familiară?*

S.C.: Deloc, deloc. Când vreun subofițer mă saluta regulamentar cu „Să trăiți”, îi răspundeam neregulamentar : „Să trăiți și dumneavoastră”. Le-am interzis secretarelor, care aveau grad militar, să se ridice în picioare când intram în biroul lor. La bufet, ca la Academie, stăteam la

rând ca să fiu servit, unde se nimerea, după alți profesori sau ofițeri, după studenți, care aveau și ei grad militar. Odată, am cumpărat pentru acasă un kg de brânză – veți spune că mă obsedează telemeaua ! Vânzătoarea de la bufet mi-a raportat că va trimite pachetul la cabinet. „Dar ce, eu nu pot să-l duc ?! Este atât de greu ?”. Mi-a pus cumpărătura într-o pungă de plastic și am defilat cu ea prin unitate. „Domnule Rector, nu vă supărați, comandantul nu umblă prin unitate cu mâinile ocupate” – mi-a spus ofițerul de serviciu. Nu știam. Nu știam multe lucruri. A trebuit să învăț și militărie, și alte lucruri. lucruri foarte deștepte: orice informație să fie verificată din trei surse independente. Odată am fost întrebat unde este maiorul X? „A raportat că a plecat nu știu unde...”. „Și dvs. ați verificat?”. „Dacă mi-a spus că se duce în interes de serviciu, un ofițer nu minte!” Trei surse independente! Altceva care mi s-a părut fantastic. La examenul de absolvire vine un student cu lucrarea de licență despre prietenie. Da, o temă de psihologie foarte dragă mie. Citesc titlul de capitol „Să nu ai încredere în prieteni”. Zic eu: „Este o contradicție în termeni, *contradictio in adiecto*. Prieten înseamnă încredere reciprocă desăvârșită”. A intervenit un profesor de la catedra de informații: „Știți, domnule Rector, câți ofițeri de informații nu și-au pierdut viața din cauza prietenilor?”. „Să nu ai încrede?! Nu se poate. Spuneți-le altfel: falși prieteni, persoane insuficient de bine cunoscute”. După un timp am înțeles și eu cum stau lucrurile cu *intelligence*-ul, cu prietenii. Pe Facebook cineva a postat dictonul: „Cele mai rele lucruri despre tine lumea le-a aflat de la cei mai buni prieteni ai tăi”. În INI circula o glumă: „Aici sunt două categorii de ofițeri: ofițeri-ofițeri și ofițeri-civili”.

M.D.G.: *De ce ați plecat?*

S.C.: Nu am plecat. Ca ofițer, la 55 de ani treci în rezervă sau în retragere.

M.D.G.: *Până la urmă v-a dat grad militar. Pot să vă întreb ce grad?*

S.C.: Colonel, dar este o diferență între grad și funcție.

M.D.G.: *Asta știu. Păi, erați rector.*

S.C.: Funcția mea militară era funcție de general, ca și a altor rectori din academiile militare.

M.D.G.: *Am înțeles.*

S.C.: Eram la același nivel cu rectorul Academiei de Poliție, cu rectorul Academiei Militare nu pentru că eram rectorul Septimiu Chelcea, ci asta era prin instituție. Colonel, cu funcție de general.

M.D.G.: *La vârsta respectivă v-ați retras?*

S.C.: Regulamentul prevedea că la vârsta de 55 de ani ofițerii trebuie să facă cerere de prelungire. Când a fost director Virgil Măgureanu, căruia, după angajare, am încetat să-i mai spun „Măi Virgile”, nu am făcut cerere de prelungire, prelungirea se făcea automat. După plecarea lui, am fost rugat să fac cerere. Adjunctul directorului SRI, care avea în subordine INI, domnul Mircea Gheordunescu, mi-a telefonat: „Domnule Rector, ne lăsați așa? Vă rog!”. Credea că intenționez să mă retrag. În fapt, nu știam regulamentul. Când am împlinit 60 de ani, nu mai puteam rămâne Rector și Comandant, dacă nu aveam gradul de general. Deci la 60 de ani am trecut în mod legal în...

M.D.G.: *Rezervă?*

S.C.: Nu, în retragere, care înseamnă ceva mai rău... cu un picior în groapă. Conducerea SRI (Virgil Măgureanu nu mai era director de doi ani) a dat un anunț că a fost înlocuit Rectorul INI, că nu am fost demis. Asta pentru că în *România Mare* – eu îi spun *Calomnia Mare* – „pușcăriabilul” Corneliu Vadim Tudor, fost student de-al meu la Universitate, a scris că am fost demis. La fel a scris și pușcăriașul Sorin Roșca Stănescu, fost senator, fost informator al Securității până în 1989, dovedit de CNSAS. În *Calomnia Mare* s-a scris mizerabil despre mine: că sunt bolnav de bogăție, că sunt handicapat, că distrug siguranța națională, că sunt omul MOSAD-ului și al KGB-ului, că am fost securist, că primesc ordine direct de la FBI. Virgil Măgureanu, „Șarpele cu ochelari” cum era batjocorit de către CVT, mi-a spus râzând: „Ce grozav ar fi ca tu să fii în trei servicii de informații și să lucrezi pentru România”. Am revenit la Universitate cu sentimentul că mi-am făcut datoria, că am contribuit și eu la reformarea SRI, instituție fundamentală a apărării integrității și suveranității naționale. Că am lăsat INI, ca instituție de învățământ superior, autorizată de Ministerul Învățământului. Am organizat la INI prima „Olimpiadă de Șah” pentru studenții din toată țara, după evenimentele din Decembrie '89, primul „Concurs de limbi străine” pentru studenții din academiile militare. La Editura INI s-au tipărit cărți cu care am mers la Târgul Gaudeamus, „carte de învățătură”. Am inițiat revista *Psihosociologie & Mass-media*, în care profesorii și studenții își puteau publica studiile de specialitate și eseurile beletristice. Formațiile artistice studențești (teatru, satiră, muzică ușoară și cultă) dădeau spectacole cu prilejul depunerii jurământului militar sau al înălțării în grad a studenților. Anual se ținea la INI „Conferința de Psihosociologie și Științe Socio-Umaniste”, la care erau invitați profesori universitari și cercetători științifici din toată țara. Despre pregătirea ca ofițeri de informații nu este cazul să vă vorbesc, mai ales că de această problemă răspundea Șeful Statului Major al INI, care avea și funcția de Prorector. Vă pot spune, însă, că unii dintre foștii studenți de la INI au acum funcții de conducere în SRI. Dintre profesorii cu care am fost coleg la INI, unii s-au realizat ca personalități publice, alții ca slujitori ai catedrei universitare. Cu profesorul Virgil Măgureanu am devenit din nou coleg la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială. Îi spun iarăși pe numele mic. Ale vieții valuri...

M.D.G.: *Cine a venit în locul dvs.?*

S.C.: A venit un ofițer de la Academia Tehnică Militară.

M.D.G.: *Deci s-a revenit oarecum la militarizare, ca să zic așa?*

S.C.: S-ar părea. Nu mai știu ce transformări au avut loc. Este sigur: nu se mai numește INI, ci Academia Națională de Informații și nu mai funcționează acolo o Facultate de Psihologie socială.

M.D.G. : *Perioada cea mai recentă din biografia dvs. este, bănuiesc, și una de bilanț al transformărilor majore din lumea universitară. Îmi spuneți că ați fost în paralel la Universitate și la INI până în 1999, iar după aceea ați revenit cu norma întreagă la universitate și în același timp ați predat și la SNSPA. Cam care ar fi principalele momente ale acestei perioade, de până la pensie? Care ar fi datele cele mai semnificative legate de activitatea dvs?*

S.C.: Până la zi?

M.D.G. : *Da. Spuneți ce vă amintiți până unde credeți dvs. Să spunem anii 1990 -2010, acum sunt deja 25 de ani, doar câteva repere...*

S.C.: Activitatea mea la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială este marcată de Cătălin Zamfir, care a fost decanul Facultății, și de plecarea din facultate. În perioada în care Cătălin Zamfir a fost decanul Facultății și Ilie Bădescu șeful catedrei, am beneficiat de prietenia lor, în sensul că puteam să le spun direct lucruri pe care, de regulă, alți profesori nu cred că si le permiteau. Pentru că noi ne cunoșteam de mult timp. Prin 1970 am participat împreună cu Cătălin Zamfir la cercetarea de la Boldesti, condusa de Traian Herseni. Cu Cătălin am stat în același cămin muncitoresc. El este mai mic decât mine cu 6 luni... Puteam să-i spun „Cătălin, nu se poate așa ceva, ne facem de râs! Cum să-i dăm doctoratul lui X sau lui Y”... Nu era sarcina mea să veghez cui îi dăm doctoratul sau nu, dar ceea ce gândeam spuneam direct. La fel am procedat și cu Ilie Bădescu când era șef de catedra. Pe parcurs, au început să se diferențieze statuturile lor ca șefi și poziția mea de profesor oarecare acolo. La un moment dat, chiar am avut o discuție ceva mai tensionată cu Ilie Bădescu, pe care îl prețuiesc și acum. În momentul în care i-am reproșat că nu face ședințe de catedră, că nu se interesează de una sau de alta..., mi-a răspuns foarte tăios „de când un subaltern care cere socoteală șefului?” Și i-am spus „măi Ilie, dar noi suntem prieteni!” Din acel moment am înțeles care era locul meu în contextul respectiv. În prezent el este directorul Institutului de Sociologie al Academiei Române.

M.D.G. : *Ilie Bădescu?*

S.C.: Sigur că da. Are o activitate prodigioasă, dar nu mai există între noi relația de prietenie de altă dată.

M.D.G. : *Am fost, în 2002, la Budapesta, discutant al raportului prezentat de dna Maria Larionescu asupra stării sociologiei românești în acel moment, un bilanț în contextul pregătirii aderării României la UE. Fusese o mare ceremonie de închidere a unui proiect privind trei științe sociale (economie, sociologie și științe politice) din zece țări candidate pe atunci, proiect coordonat de Max Kaase și Vera Sparschuh⁴. Am spus-o atunci și poziția mea a rămas neschimbată: prezența scandaloasă a unui fost membru al senatului „Mișcării” lui Marian Munteanu, o organizație neolegionară, neofascistă, la conducerea principalelor structuri ale comunității sociologilor din România: șef de catedră, directorul Institutului Academiei Române, redactor șef al revistei Sociologia românească, președinte al Societății sociologilor români... În privința meritelor lui profesionale, ele sunt discutabile ca toate meritele, dar cazul lui este destul de grav și aruncă o lumină tulburătoare asupra istoriei recente a comunității sociologilor din România.*

S.C.: Eu cred că profesorul Ilie Bădescu are o mare forță intelectuală, scrie mult, dar nu tot ceea ce spune și tot ceea ce scrie va rămâne în istoria sociologiei românești. El de fapt mi-a spus „Eu

⁴ Vezi *Three Social Science Disciplines in Central and Eastern Europe – Handbook on Economics, Political Science and Sociology (1989-2001)* – eds.: Max Kaase and Vera Sparschuh, co-editor: Agata Wenninger, European Commission, Collegium Budapest and IZ Sozialwissenschaften, Berlin/ Budapest. La aceasta adresa se poate citi textul Mariei Larionescu: http://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/28123/ssoar-2002-larionescu-sociology_-_romania.pdf?sequence=1

când iubesc pe cineva sau am o idee merg până în pânzele albe, nu am nicio îndoială”. Asta este legat de niște oameni. Le spunea cum pot ei să accepte lucrul asta. „*Măi.. eu îl iubesc și cu asta încheiem discuția*”. În legătură cu activitatea lui politică, nu mă pronunț pentru că nu o cunosc, știu că era prieten cu Marian Munteanu. Mai mult eu nu am ce să spun.

M.D.G. : *Era cunoscută activitatea lui politică atunci în anii 1990 sau la începutul anilor 1990... Nu știu cât a durat, nu știu dacă mai există Mișcarea respectivă, ce orientare politica are Ilie Bădescu în ziua de astăzi, oamenii au dreptul să se schimbe, iar eu nu sunt procurorul lui Ilie Bădescu.*

S.C.: Doamne ferește!

M.D.G. : *A deținut mai toate funcțiile de conducere din sociologia românească...*

S.C.: Și o perioadă destul de lungă!

M.D.G. : *Ce explică faptul că s-a trecut cu vederea (în cel mai bun caz!) activitatea lui politică din acea perioadă ?*

S.C.: Vreau să vă spun că imediat după 1989, în pasajul de la Universitate, am văzut un afiș cu cei care cereau reînființarea Partidului Național Țărănesc, parcă așa se chema. Unul dintre ei era Ilie Bădescu. Nu știu dacă este foarte frumos, pentru că eu știu că el a fost membru de partid [al partidului comunist]. Bun, sigur, sputeți dvs. că se pot schimba oamenii? Se pot schimba și prin iluminare, brusc, dar eu nu prea cred că cei care s-au culcat seara membri PCR și dimineața s-au trezit anticomuniști sunt, hai să zicem așa, modele, nu cred.

M.D.G. : *Sunt de acord cu dvs.*

S.C.: Poate greșesc. Sunt cazuri și cazuri. În ce îl privește pe Ilie Bădescu, știu că, în primii ani de comunism, tatăl lui, care era cioban, a fost închis. A fost acuzat că ajută grupurile de rezistență anticomunistă din munți. A făcut ani grei de pușcărie. Și fratele lui Ilie Bădescu a fost încarcerat, amândoi au murit în închisoare. Așa mi-am explicat atunci această schimbare bruscă, prin suferința pe care a trăit-o, fără îndoială, în copilărie. Îmi spunea că la el în sat, în Luncavița, miliția le interzisesse să deschidă fereastra...

M.D.G. : *Acum înțeleg și eu ceva mai bine. Dar el nu a fost un simplu membru de partid, cum au fost aproape patru milioane de oameni, ci un propangadist al regimului Ceaușescu prin protocronismul lui⁵, prin ceea ce a scris înainte de 89. Ilie Bădescu nu este însă subiectul discuției noastre. Spuneți că erați un „simplu profesor”...*

S.C.: La un moment dat, Ilie Bădescu a fost schimbat din funcție. A venit un alt șef de catedră, Lazăr Vlăsceanu.

⁵ Pentru rolul jucat de protocronism în anii 1980, printre ai cărui protagoniști s-a numărat și Ilie Bădescu, se poate citi cu folos Katherine Verdery, *National Ideology under Socialism: Identity and Cultural Politics in Ceausescu's Romania*. Berkeley: University of California Press, 1991 (*Compromis și rezistență*, trad. rom. de Sorin și Mona Antohi, Humanitas, 1994).

M.D.G.: *În ce an s-a întâmplat asta?*

S.C.: Era în 2008. A venit Lazăr Vlăsceanu ca șef de catedră și din acel moment lucrurile au început să se schimbe. Au fost și noi alegeri pentru decanat și a fost ales un alt decan. Mi s-a propus să fiu directorul Școlii doctorale. Nu am acceptat.

M.D.G. : *Cine a devenit decan?*

S.C.: În 2010 a fost ales decan Marian Preda, un fost student de-al meu de prin anii 1990. O bună perioadă, el s-a centrat pe activitatea din facultate. Apoi, spre surprinderea mea, a devenit președintele Fundației Mișcarea Populară.

M.D.G. : *Sociologii au ceva cu mișcările ?*

S.C.: Mi se pare foarte nefiresc partizanatul politic, chiar dacă și unul, și altul au încercat să nu implice facultatea în activitățile politice, asta spre cinstea lor. Dar ideea era aceasta: nu m-am simțit responsabil de ceea ce se întâmplă în facultate... *„Dacă nu vrei să ții seama de ce vă spun eu, niciun fel de supărare, voi conduceți, voi aveți responsabilitatea.”* Am înțeles că fac parte din „generația expirată”, că tineretul nu mai are răbdare.

M.D.G. : *Această retragere în ce an s-a produs sau în ce ani?*

S.C.: Cred că prin 2010 sau 2012. Din 2012 n-am mai participat la ședințele consiliului Școlii doctorale. Am renunțat și la calitatea de conducător de doctorat în 2014.

Universitatea românească între internaționalizare și indigenizare

M.D.G. : *Voiam să vă întreb despre schimbările din universitate, pe care le-ați putut observa în acești douăzeci și cinci de ani. În ciuda dificultăților personale legate de schimbarea locului de muncă, ați avut posibilitatea de a observa activitatea universitară în general și cea din științele sociale în special din mai multe instituții, să le puteți compara. Sigur că aveți o idee și despre ceea ce s-a petrecut în țară la modul general. Cum vedeți aceste schimbări, cu bune și cu rele?*

S.C.: Cu bune și cu rele, fără îndoială cu lumini și umbre. Dacă ar fi să tragem o linie, cred că schimbarea din universitate a fost în bine, în sensul încercării de sincronizare a sociologiei românești cu ceea ce se întâmplă în Europa și bine înțeles în lume. Este partea bună a lucrurilor: contactele internaționale, prezența unor profesori din străinătate la noi. Partea rea însă, firește, după opinia mea, este o anumită tendință de a considera că orice vine din Occident este bun și dacă este ceva autohton este rău sau este discutabil. Asta cred că se întâmplă și în societate, nu numai în universitate. Cred că datoria universităților din România nu este numai aceea de a propaga ideile bune din alte spații culturale, ci este și aceea de a culturaliza dacă vrei tineretul în spiritul respectului valorilor naționale și, mai ales, conștientizarea că suntem datori să sporim aceste valori. Or mie mi se pare că universitatea, învățământul în general sau celelalte instituții nu au în vedere acest aspect. Să propagăm ce este bun în străinătate, dar ce este bun în România sau ce a fost bun în România nu suntem datori să o facem?

M.D.G. : *Dați-mi un exemplu, vă rog.*

S.C.: Dacă vine un profesor oarecare dintr-o universitate din străinătate și spune lucruri obișnuite este îndelung aplaudat, iar dacă spune același lucruri un profesor din România este compătimit: „săracul de el, încearcă”; atitudinea asta mie nu-mi place. Mai ales că imediat după decembrie 89 veneau personaje, ca să nu le spun profesori, care nu aveau o carte publicată, dar vorbeau foarte bine franceza, vorbeau foarte bine engleza și atunci sigur rămâneam așa, într-un extaz. Or, eu cred că nu trebuie să avem astfel de conduite. Ne-au vizitat, însă, facultatea și au ținut prelegeri în fața studenților și profesorilor și nume de marcă ale sociologiei pe plan mondial. Păstrez cu drag tratatul de sociologie al profesorului Anthony Giddens, de la care am primit un autograf.

M.D.G. : *Când v-am cerut un exemplu, m-am gândit la anumite valori sau cercetări, studii, opere naționale care sunt neglijate sau insuficient cunoscute.*

S.C.: Gândiți-vă la următorul fapt, că în Facultatea de Sociologie nu este un curs de *Istoria sociologiei românești*. De exemplu, dacă îi întreb astăzi pe studenți dacă au auzit de Anton Golopenția...

M.D.G. : *Printre studenții mei, unii nu au auzit de Constantin Dobrogeanu-Gherea...*

S.C.: Avem datoria de a marca aceste etape ale istoriei disciplinei, la noi în țară, lucru acesta ar trebui avut în vedere de către cei care au responsabilitatea formării sociologilor din România.

M.D.G.: *V-am întrebat și în legătură cu efectele reformelor Bologna.*

S.C.: Aici cred că s-a introdus un model care este departe de contextul social din România și lucru cel mai clar apare în legătură cu masteratul, cu doctoratul. Sigur că în sistemul Bologna poți ca în trei ani de zile să faci o teză de doctorat solidă dacă cel care face teza rămâne în universitate și nu are altceva de făcut decât să studieze. Or, cei mai mulți, știți ca și mine, sunt studenți care spun că nu pot veni la cursul de master pentru că au serviciu până la ora 21. În aceste condiții, cum să ceri studentului respectiv elaborarea unei lucrări, când el nu participă la discuțiile din cadrul cursurilor și seminariilor. Cred că efectele sunt mai degrabă discutabile, ca să nu spun negative, în legătură cu modul rapid, hei-rupist de aplicare a principiilor programului Bologna.

M.D.G. : *În legătură cu științele sociale, în special sociologia și psihologia, care ar fi schimbări notabile din această perioadă?*

S.C.: Mi se pare foarte ciudat că s-a trecut așa zice de la o viziune unilaterală la o altă viziune la fel de unilaterală. Dacă înainte în domeniul psihologiei nu te puteai mișca decât în jurul lui Pavlov, astăzi psihoterapia este cartea de vizită a psihologiei și Freud este cel care domină mintea multora și din universitate și din afara acesteia. Cred că schimbarea paradigmei pavloviste nu trebuie să conducă direct la îmbrățișarea psihanalizei, sigur că psihanaliza are un statut al ei, dar cred că psihanaliza nu explică în întregime omul. Ori faci abstracție de toate celelalte orientări... La fel și în domeniul sociologiei, adevărata schimbare nu este atunci când îl schimbăm pe Karl Marx cu Max Weber, lumea sociologilor nu se reduce la cei doi clasici.

Psihologie, sociologie, psihosociologie...

M.D.G. : *Nu știu în ce măsură în anii 1970-1980 paradigma pavloviană mai era cu adevărat dominantă. Au existat și alte orientări, între care psihologia socială, de istoria căreia în România sunteți legat și dvs., alături de Adrian Neculau și de alții. O istorie a psihologiei sociale în România, volum colectiv, s-a publicat de altfel și înainte de 1989⁶. A existat deci o strategie de autopromovare sau de impunere în grup, nu doar inițiative individuale. Deoarece sunteți și ați fost foarte prezent pe ambele terenuri, cel al sociologiei și cel al psihologiei, având ca dominantă în disciplină această domeniul de frontieră care este psihologia socială, cum vedeți transformările ei în timp, în această istorie recentă, de 15-25 de ani, dacă a fost cu adevărat o punte între cele două mari domenii? Deși personalitatea lui Septimiu Chelcea este recunoscută cel puțin la nivel național, retragerea dvs. în interiorul catedrei, despre care mi-ați vorbit, am înțeles-o și ca pe o marginalizare a disciplinei, a psiho-sociologiei. Este o problemă personală, a relațiilor colegiale și amicale ale lui Septimiu Chelcea, dar și o problemă disciplinară, chiar instituțională. Eu știu că la Iași, și probabil că ceva asemănător s-a întâmplat și la București, a existat un divorț total între psihologie și sociologie, care s-au exclus reciproc.*

S.C.: Aveți dreptate, aproape așa s-a întâmplat și la București.

M.D.G. : *Psihologia socială are o vocație interdisciplinară, dar nu poate suplini pregătirea fundamentală în sociologie sau în psihologie. Or, din acest punct de vedere, există un fel de paralelism contraproductiv în activitatea ambelor facultăți dacă se ignoră reciproc. Psihologia socială a reușit să se afirme, să aibă poziții recunoscute, publicații, cercetători, profesori, însă a reușit să constituie o punte între cele două domenii, să le reunească?*

S.C.: Mai degrabă nu, decât da. Și aceasta se datorează faptului că unii dintre cei care au făcut psihologie socială în România s-au considerat mai degrabă psihologi decât psihosociologi. Mai concret, au încercat să tragă psihosociologia spre psihologie. Este cazul distinsului profesor și fostului meu prieten Adrian Neculau. Alții au accentuat apartenența psihologiei sociale la sociologie. Este cazul unui alt distins profesor și prieten de-al meu, Petru Iluț, la Cluj. Dacă la Iași psihologia socială este mai degrabă a psihologilor, la Cluj a sociologilor, Septimiu Chelcea a considerat că este momentul să fie a psihosociologilor și că ar merita să devină autonomă. Chiar la un moment dat, într-o reuniune științifică am afirmat că apariția lucrării *Psihosociologia*⁷ este actul de naștere al unei discipline relativ autonome în România. Sunt modest, nu? Eu nu-i spun psihologie socială, nici „sociopsihologie”, prefer termenul de psihosociologie.

M.D.G. : *Dacă am început interviul vorbind despre moștenire în psiho-sociologie, m-am gândit să-l încheiem solicitându-vă să ne spuneți ceva mai mult despre moștenirea pe care o transmiteți, sau cea pe care ați transmis-o în decursului timpului. Mă refer, în primul rând, la cea spirituală și la cea profesională, și dincolo de idei, la un anumit tip de comportament, la un ethos profesional, dar și la metodologie și chiar la tehnică. Sunteți autorul unor manuale de metodologie,*

⁶ Ana Tucicov-Bogdan (coord.), *Psihologia socială în România*, București, 1984.

⁷ Septimiu Chelcea, *Un secol de cercetări psihosociologice*, Iași, Editura Polirom, 2002.

precum și autorul unor recomandări privind redactarea lucrărilor științifice, lucrări extrem de prețioase pentru începători. Am văzut în CV-ul dvs o serie de contribuții științifice deosebite. Bourdieu spunea că un sociolog este obligat să procedeze la autoanaliză, nu doar să analizeze, o recomandare preluată probabil din psihanaliză, unde, ca să fii analist, trebuie să fii tu însuși analizat. Metaforic, aș spune mai degrabă un fel de autoportret, îl puteți schița acum. Ce credeți că ați dori sau ați reușit deja să transmiteți? A fost înțeles și preluat de cei cu care ați lucrat, de cei apropiați, și nu au fost chiar puțini? Ce v-ați dorit să rămână, să fie sau să nu se știe că este marca Septimiu Chelcea, dar să fie ceva, în profunzime, și marca Septimiu Chelcea?

S.C.: În primul rând, aș dori ca cei care fac psihologie socială să fie intelectuali autentici, să aibă un orizont larg cultural. Un psiholog social care știe foarte bine modul de prelucrare a datelor pe calculator, fără îndoială e un bun tehnician. Aș fi încântat să întâlnesc mai mulți specialiști în domeniul psihologiei sociale care au aprofundate cunoștințe de literatură universală, pictură, muzică, istorie, filosofie. Eu cred că numai o astfel de persoană poate să spună ceva fundamental în domeniul psihosociologiei. Specializarea foarte, foarte îngustă, cu zeci de cursuri lipsite de o preocupare pentru orizontul filosofic, nu cred că ajută. Aș dori ca cei care fac psihosociologie să fie foarte riguroși, să facă totdeauna trimiterile convenite la cei care au lansat ideile sau la cei care au abordat pentru prima dată o temă de psihologie socială, fie pe plan mondial, fie la noi în țară. Aș spune mai mult respect pentru munca de furnică chiar a unora care înainte ta au abordat o problemă sau alta. Aș vrea ca un psihosociolog să nu fie doar portavocea marilor gânditori din domeniul psihologiei sociale și să încerce să elaboreze ipoteze care în timp să devină teze și apoi teorii. Știți foarte bine, mă laud acum, pentru prima dată am atras atenția asupra necesității indigenizării psihologiei sociale. Eu cred că putem fi semnificativi pe plan mondial dacă descriem realitatea românească într-o modalitate originală, cu alte cuvinte pe baza unor teorii pe care să le creăm din solul culturii românești. Nu sunt original prin ceea ce spun. Tolstoi spunea „descrie ulița satului tău și vei intra în universalitate”. Or, la ora actuală, ne batem care dintre noi să fie primul care să anunțe o teză, o teorie, o lucrare care a apărut în Vest. Cred că o astfel de cursă este obositoare și prea puțin productivă. Apoi aș dori foarte mult ca psihologul social să fie un „intelectual public”. Apariția unei cărți de psihologie socială să ducă la discuții dincolo de limitele disciplinei sociale și să ajungă și la publicul larg, la intelectualitatea de altă formație decât cea din aria științelor socio-umane. Dar sigur vorbesc mai degrabă ce-aș fi dorit să se întâmple cu mine, nu numai ce doresc să realizeze ceilalți.

M.D.G. : *Vă mulțumesc frumos!*

Transcrierea interviului Maria Alexandrescu